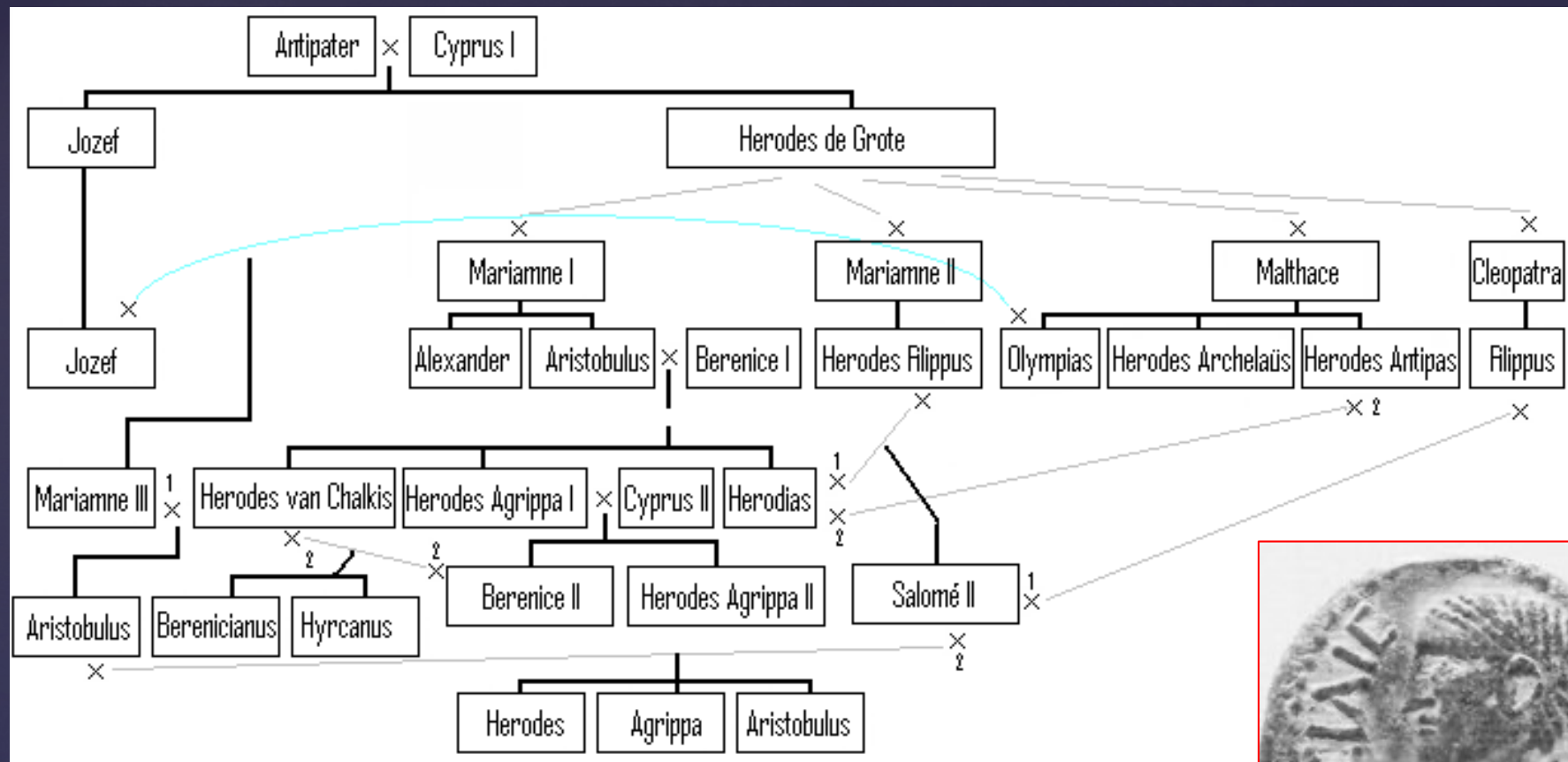


# *Salomé*

*Een erotisch fantoom uit  
de Belle Epoque  
{ Of: het tweede leven van  
een Joodse prinses*

*Plaatjes bij een lezing – **Gui van Gorp***



Een **historisch personage** met vage contouren in de bijbel:

Matteus XVI, 6 e.v. en Marcus VI, 22 e.v.



Haar naam vinden we bij **Flavius Josephus**  
in zijn *Joodsche Historiën*



oorspronkelijk speelt Salomé geen rol in het bijbels  
verhaal over de dood van Johannes  
kapitelen in de *Madeleine* van Vézelay (1125-1140)

de middeleeuwse  
Salomé  
is nog volstrekt  
onerotisch...

uit: *Les très Riches  
Heures du Duc de  
Berry* (1340-1416)  
door de  
gebroeders  
Van Limburg





Zij is dan nog een soort acrobate  
die gymnastische oefeningen uitvoert  
welke nauwelijks een dans te noemen zijn...



ook **Juan de Flandes**  
(1465-1519)  
legt nog de klemtoon  
op de wraakzucht  
van haar moeder  
Herodias

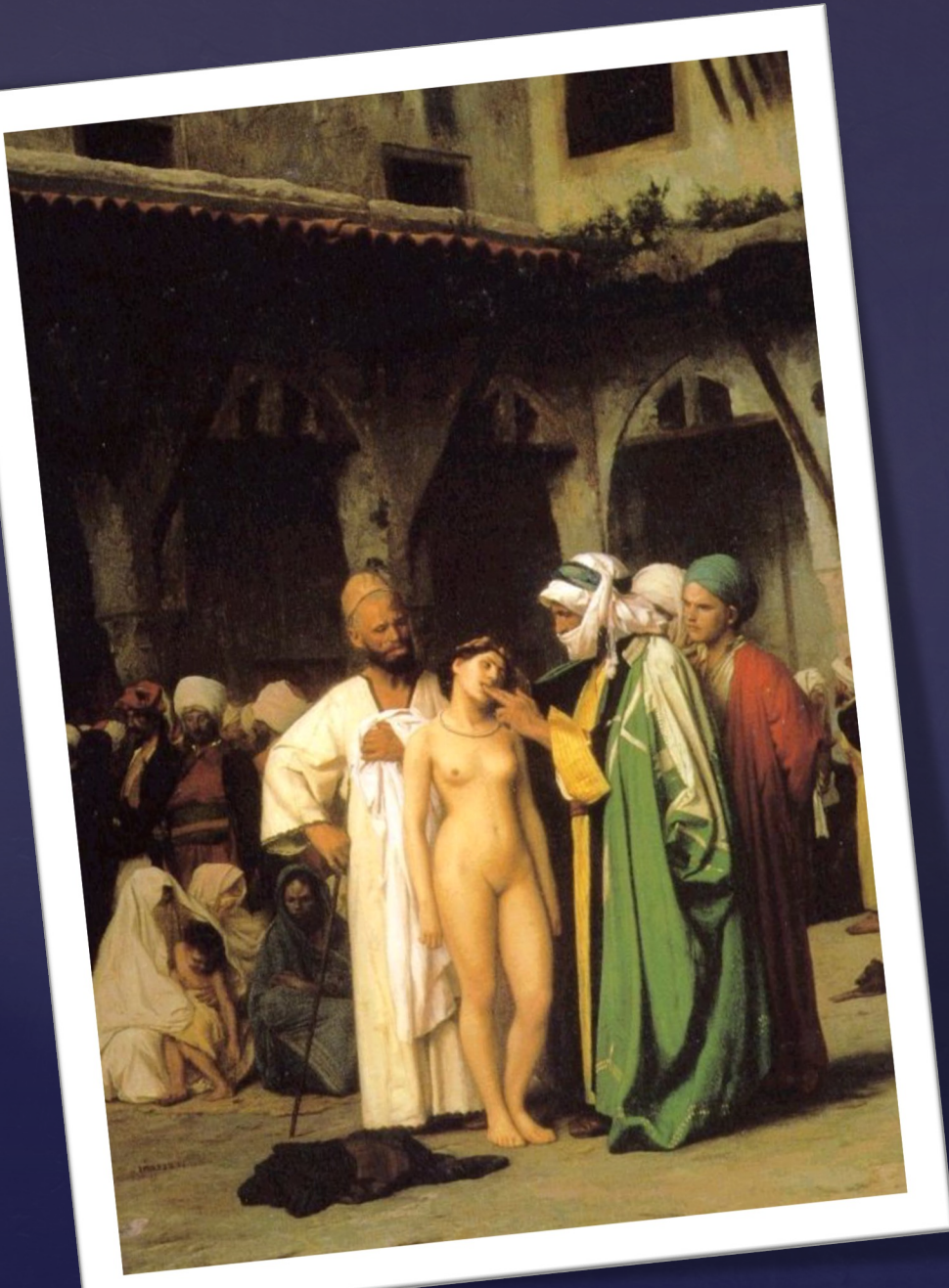


meer dan een eeuw  
later geeft  
**Jacob Hogers** (1614-  
1660)  
ons een inkijkje  
in de erotiek  
van de 17<sup>de</sup> eeuw

In het (neo-)classicisme  
is het thema quasi-totaal  
afwezig...

**Bizar!**

19<sup>de</sup> eeuw: **orientalisme** overlapt classicisme en romantiek  
cf. *japonisme*, *hispanisme*...





overgang romantiek > realisme

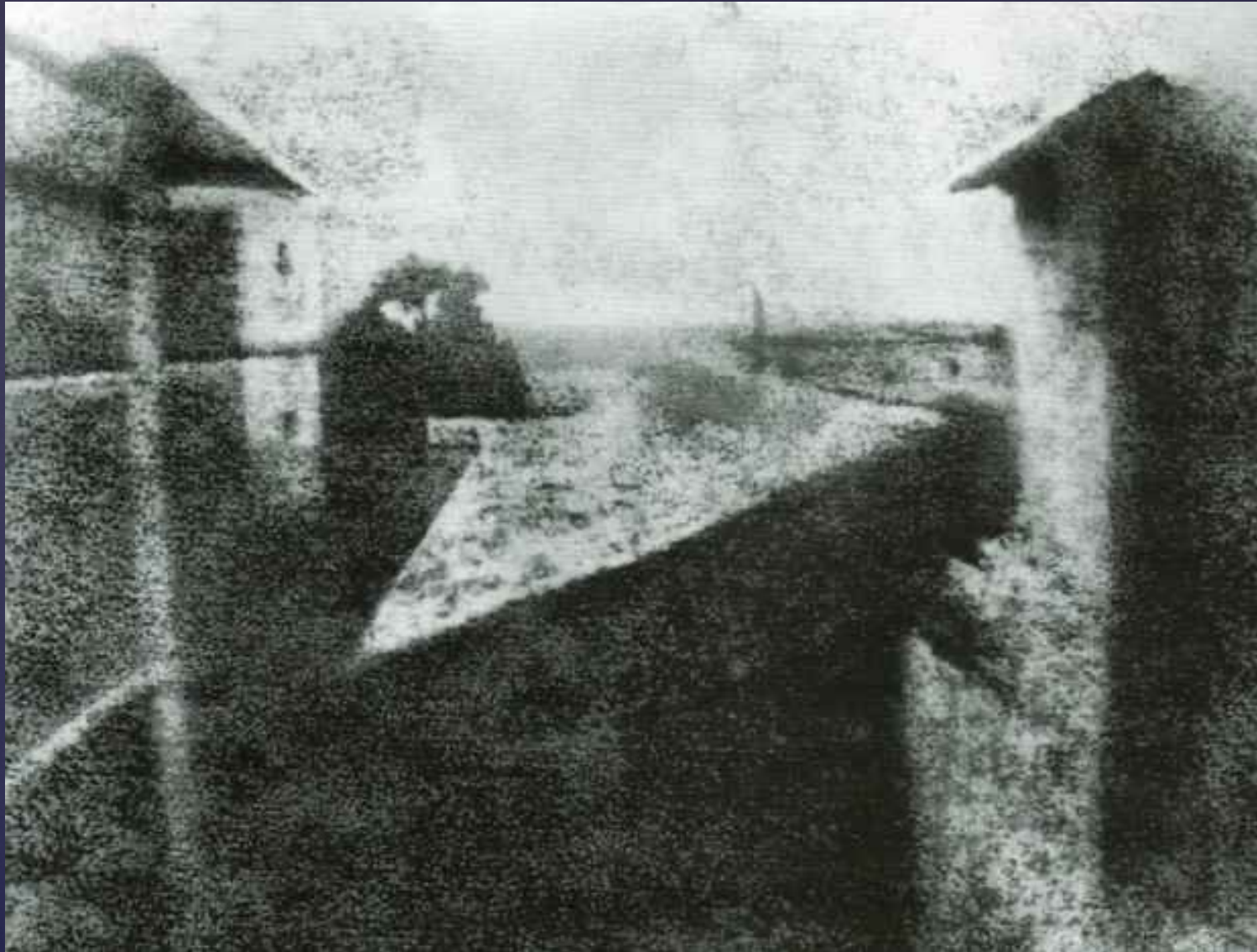
technisch heeft de schilderkunst nu zijn  
hoogtepunt bereikt

romantiek > < realisme

want brengt (nog) geen beeld van de  
werkelijkheid maar van een (ingebeeld)  
verleden

dat zal echter gauw veranderen...

1826 – Joseph Nicéphore Niépce – *Saint-Loup-de-Vareennes*



de eerste foto ooit - belichtingstijd: **acht uur!**



de schuldigen aan de 'moord'  
op de beeldende kunst...

⌘ 1839 = *daguerreotypie*  
= officieel  
geboortejaar van  
**de fotografie**

⌘ legt de werkelijkheid  
meedogenloos vast

⌘ doodt alle  
verbeelding

⌘ ontnemt de  
afbeelding elke aura  
van ongrijpbaarheid

⌘ fixeert het menselijk  
gezicht dat ontzet in  
de lens kijkt



# fotografie > twee reacties



- & het IMPRESSIONISME **aanvaardt** en is dus een vorm van hyperrealisme **maar verliest** uiteindelijk de wedloop als de film en de kleurenfotografie worden uitgevonden
- & het SYMBOLISME **verzet zich** maar beseft dat de strijd **hopeloos en tevergeefs** is > *langueur – spleen - Weltschmerz*



Londen – Tate Gallery

Dante Gabriel  
ROSSETTI

*'Ecce ancilla Domini!'*  
(*'Zie de dienstmaagd des Heren'*)  
1850

**witte lelie** hoort bij Maria en is  
dikwijls bij voorstellingen met  
haar te zien  
verwijst naar haar  
**maagdelijkheid**  
is een **symbool** van kuisheid  
zonder smet, stralend wit en  
helder



ROSSETTI

*'Ecce ancilla Domini!'*  
(*'Zie de dienstmaagd des Heren'*)

maar dit is **géén**  
**middeleeuwse gotiek**  
zelfs géén 19<sup>de</sup> eeuwse  
neo-gotiek!

de **donna angelicata**  
baadt in een atmosfeer  
van **ambigue**,  
mystiek zinnelijke  
+ zinnelijk mystieke  
religiositeit

model: Christina Rossetti

*donna angelicata* =  
een *dantesk* begrip  
een broos en delicaat,  
vergeestelijkt schepsel

meestal de afwezige  
of onbereikbare  
(soms gestorven)  
geliefde:

*Dante & Beatrice*  
*Tristan & Isolde*  
*Orpheus & Euridice*

*Ach, ich habe  
sie verloren...*



## *The Pre-Raphaelitic Brotherhood (1848)*

- ⌘ reageerde op de **onpoëtische smerigheid** van de industriële wereld
- ⌘ had heimwee naar de **liefdevolle ambachtelijkheid** van de Middeleeuwen die met de Renaissance **verloren** was gegaan
- ⌘ dus naar **de tijd voor Rafael**, de 'classicist' bij uitstek
- ⌘ wilde terug de **oprechte eenvoud** in de schilderkunst brengen
- ⌘ baseert zich daarbij op de opvattingen van John Ruskin en de Duitse Nazareners in Rome

*Het Lelijke is geen ontkenning van de Schoonheid  
maar een andere kant ervan*

als hyperromantici lijden de pre-rafaëlieten  
ook allen om ter meest aan

**melancholie** = een droef gevoel over hun omgeving  
en de wereld in het algemeen

zij 'lijden aan de wereld' want ze voelen zich  
melancholisch in een onverbeterlijke realiteit

**Weltschmerz** van de D dichter Jean Paul (1827)  
**spleen** (Engels voor *milt*) > *Melencolia I* (Dürer)  
gepopulariseerd door Charles Baudelaire in  
*Les Fleurs du Mal*



## voor de pre-rafaëlieten is Schoonheid

& ambigu

& moralistisch

& erotisch en sensueel

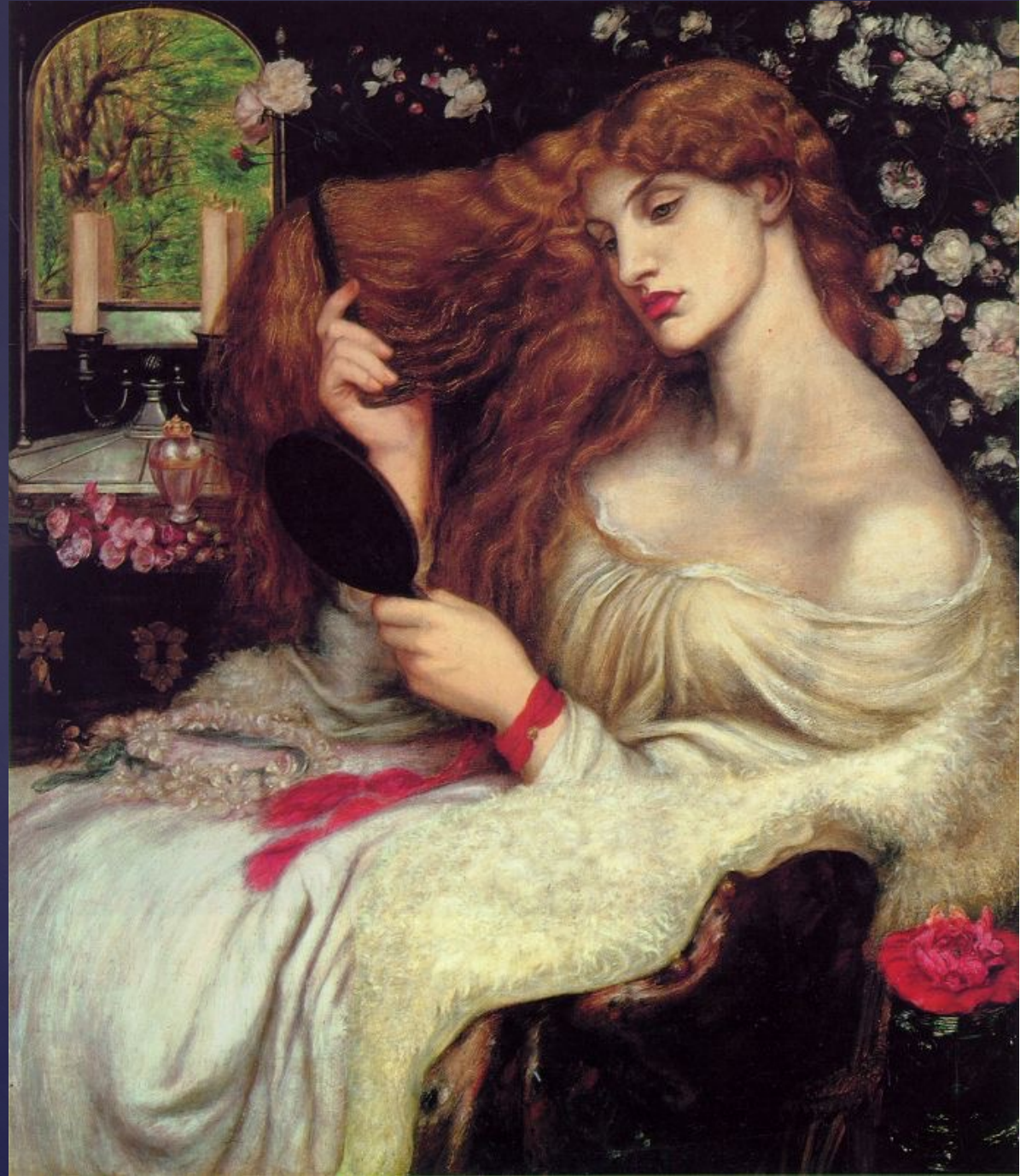
& vermengd met **het donkere** en **het macabere**  
(wortelt in de romantiek en kondigt tegelijk  
reeds het **decadentisme** en het **symbolisme** aan)

& roept derhalve een **morbide** en **mystieke**  
**atmosfeer** op die bol staat van sensualiteit

*Waarom zouden wij goed moeten zijn? Omdat het zo mooi is!*

*Walter Pater*

het type vrouw dat we  
bij **ROSSETTI**  
doorgaans  
terugvinden...





*Maar deze vrouwen  
hebben gulzige monden  
en ogen die branden  
van verlangen.*

*Zij zijn geen  
vleesgeworden engelen  
uit de middeleeuwen  
maar doen eerder  
denken aan de perverse  
vrouwen uit de verzen  
van Swinburne.*

*Umberto Eco*

Parijs – Musée du Louvre

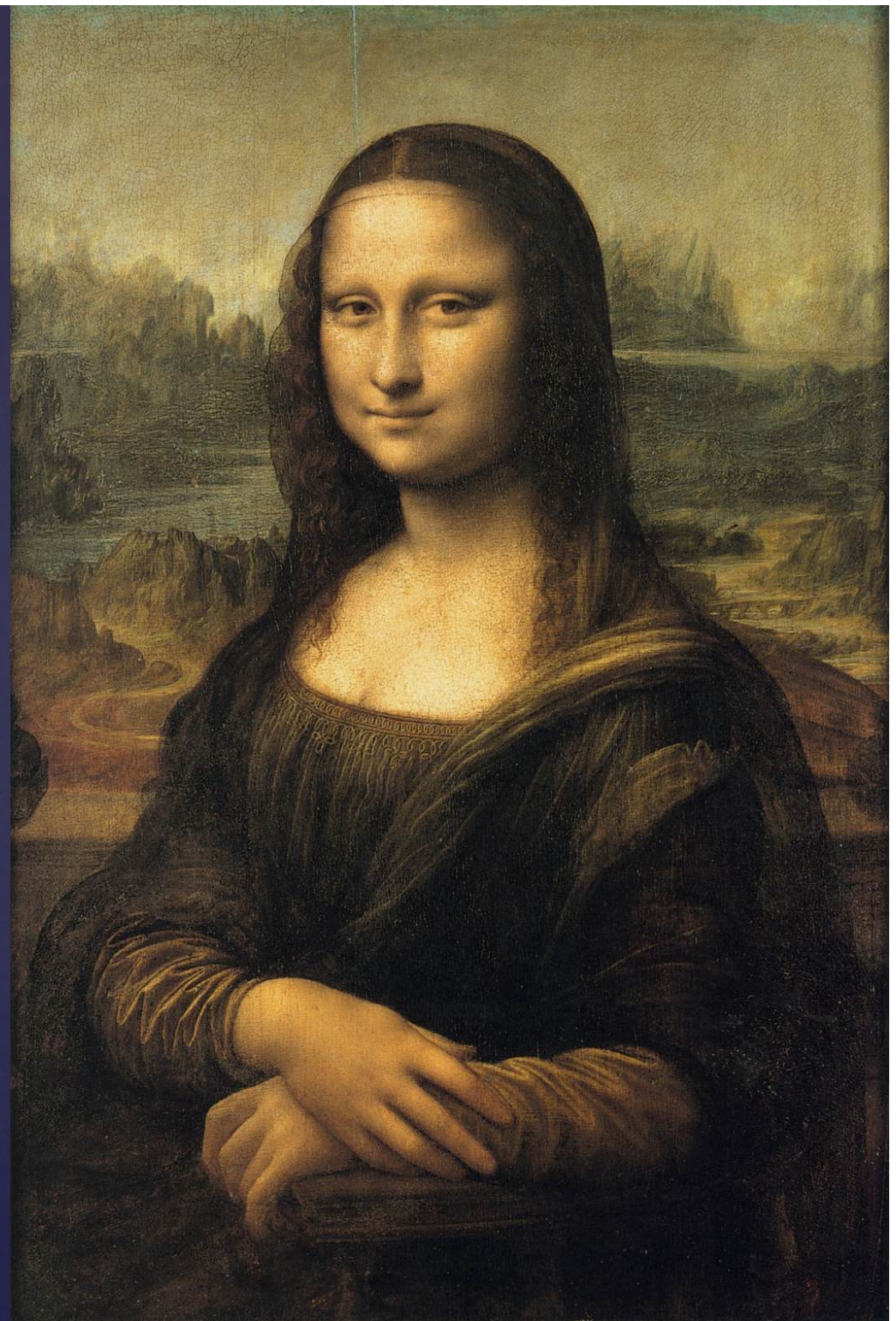
Leonardo  
DA VINCI

*Mona Lisa*  
*(La Gioconda)* – ca. 1504

*Lisa di Antonio Maria  
Gherardini*

° Florence, 15 juni 1479  
x Francesco del Giocondo

maar *giocondo* betekent ook  
vrolijk, schertsend  
twijfel blijft dus bestaan



mogelijk was ze voor haar huwelijk – toen ze vijftien was - het  
liefje van **Giuliano de Medici**, jongste zoon van Lorenzo



andere kandidates: **Isabella van Aragon**, Isabella Gualanda, Pacifica Brandano, Constanza d'Avalos, Caterina Sforza, de moeder van Da Vinci of 'hijzelf' ...



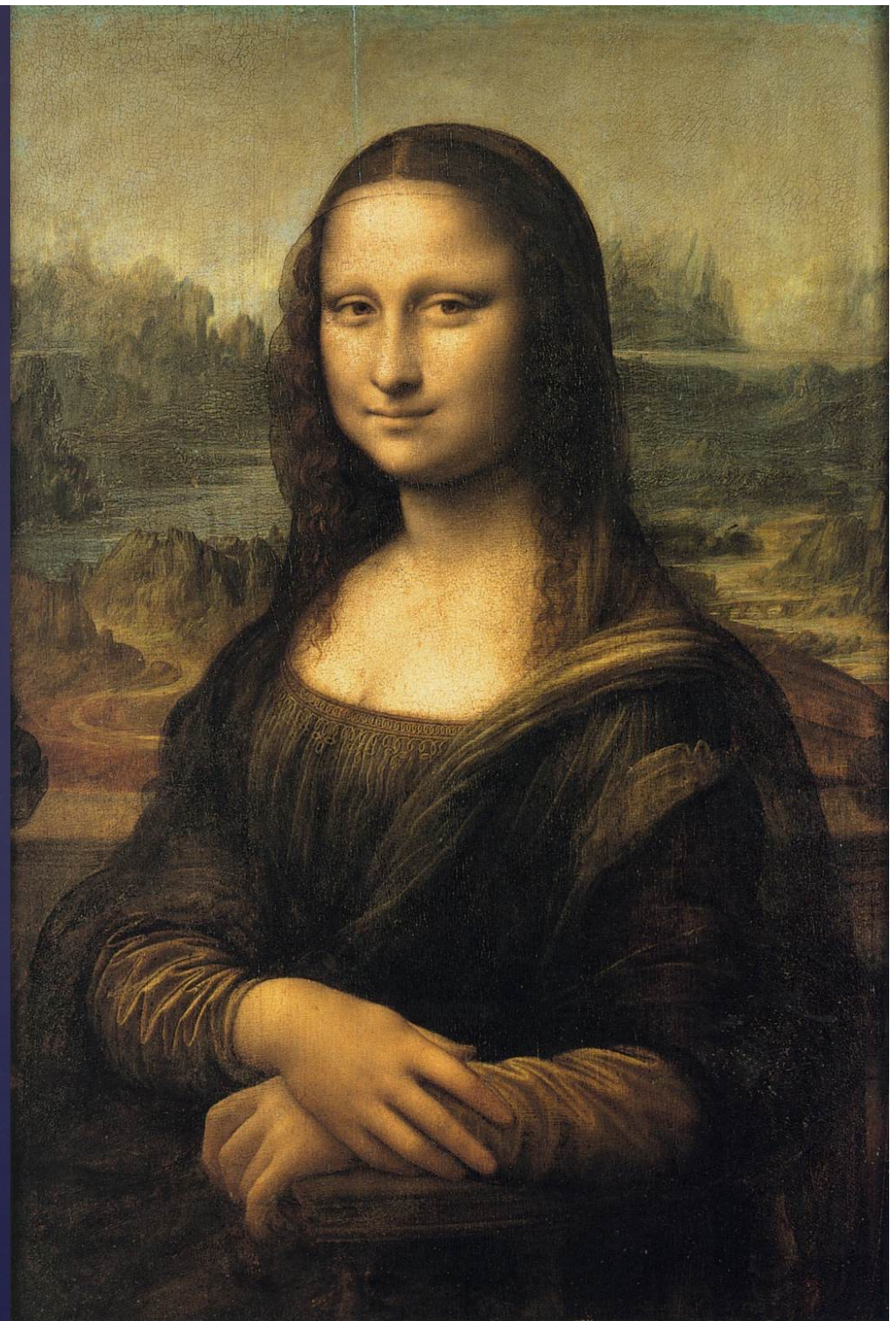
DA VINCI - *Mona Lisa*

**sfumato** of luchtperspectief  
(cf. Jan van Eyck)

merkwaardige 'onjuiste'  
horizonlijn

vetweefsel in ogen wijst op te  
hoge cholesterol

sober kleurenpalet



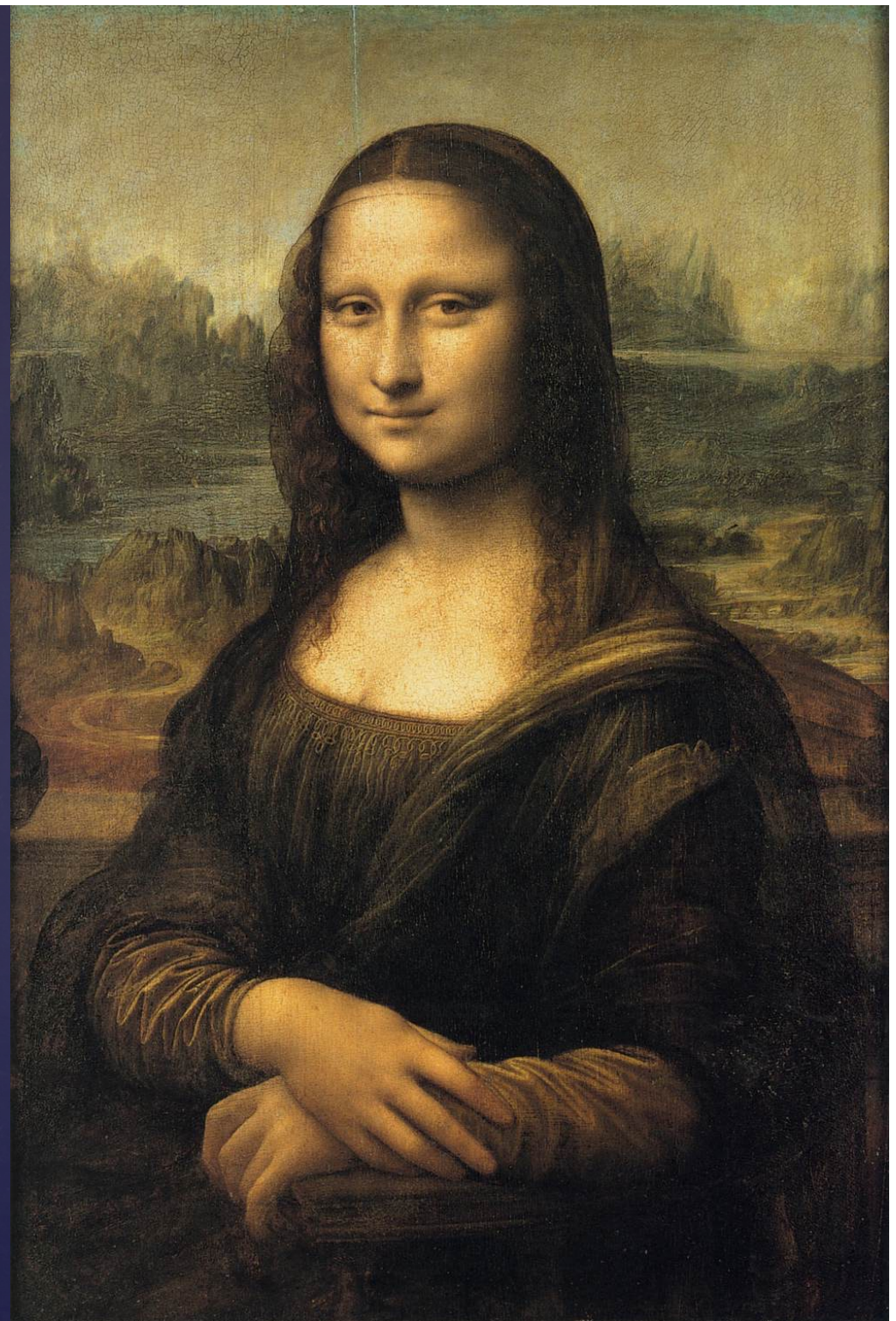
## DA VINCI - *Mona Lisa*

maar hoe zag ze eruit toen  
Da Vinci haar schilderde?

beschermende **vern**is door  
eeuwen oxidatie geelachtig  
verkleurd

sluier van lak  
met duizenden barstjes of  
*craquelures*

resultaat: onleesbaarheid  
> pro restauratie?

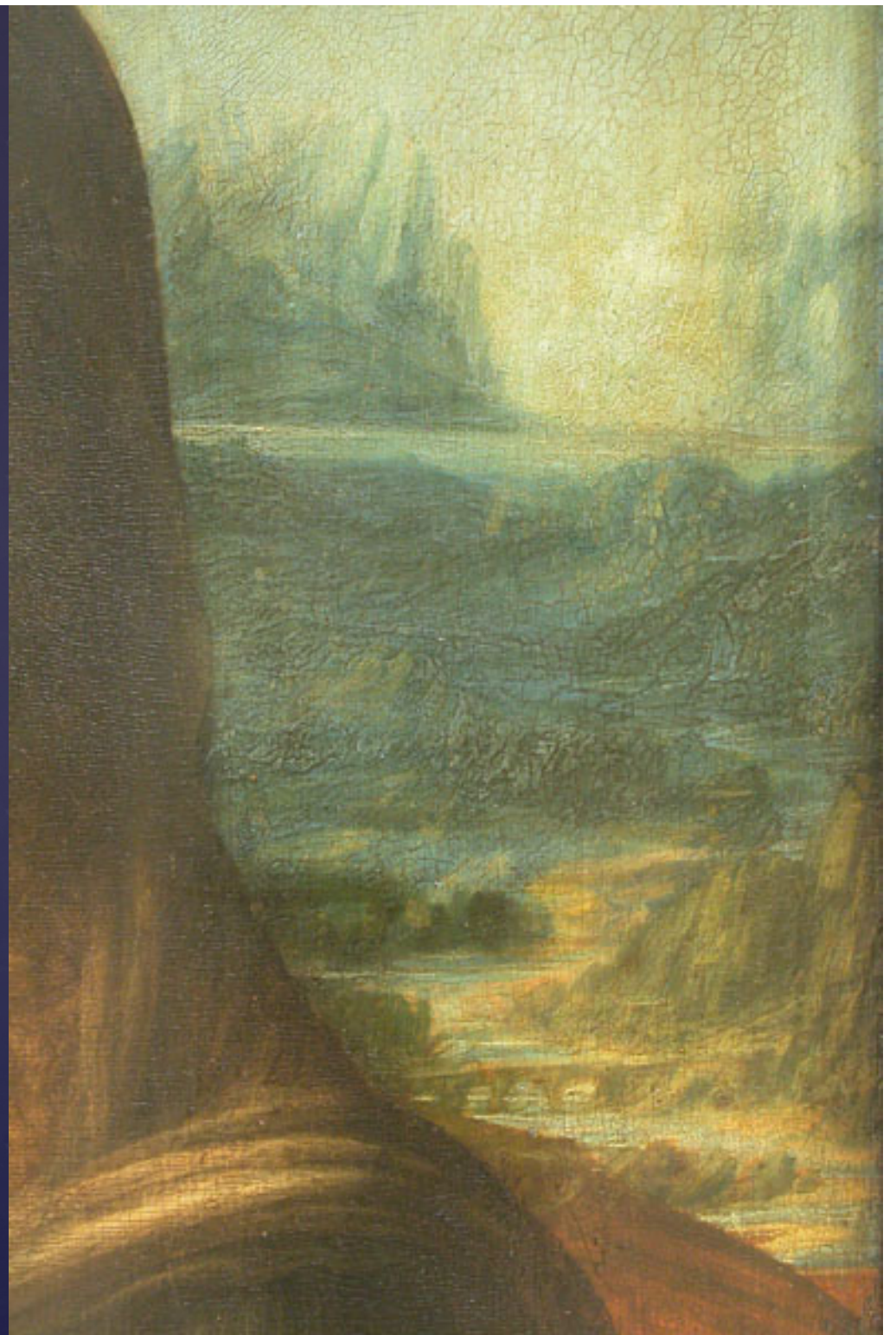




wat iedereen opvalt: de prachtige handen,  
gevouwen volgens de etiquette van toen!

sierlijke brug met vijf bogen  
ter hoogte van linkerschouder  
van Mona Lisa  
is geïdentificeerd

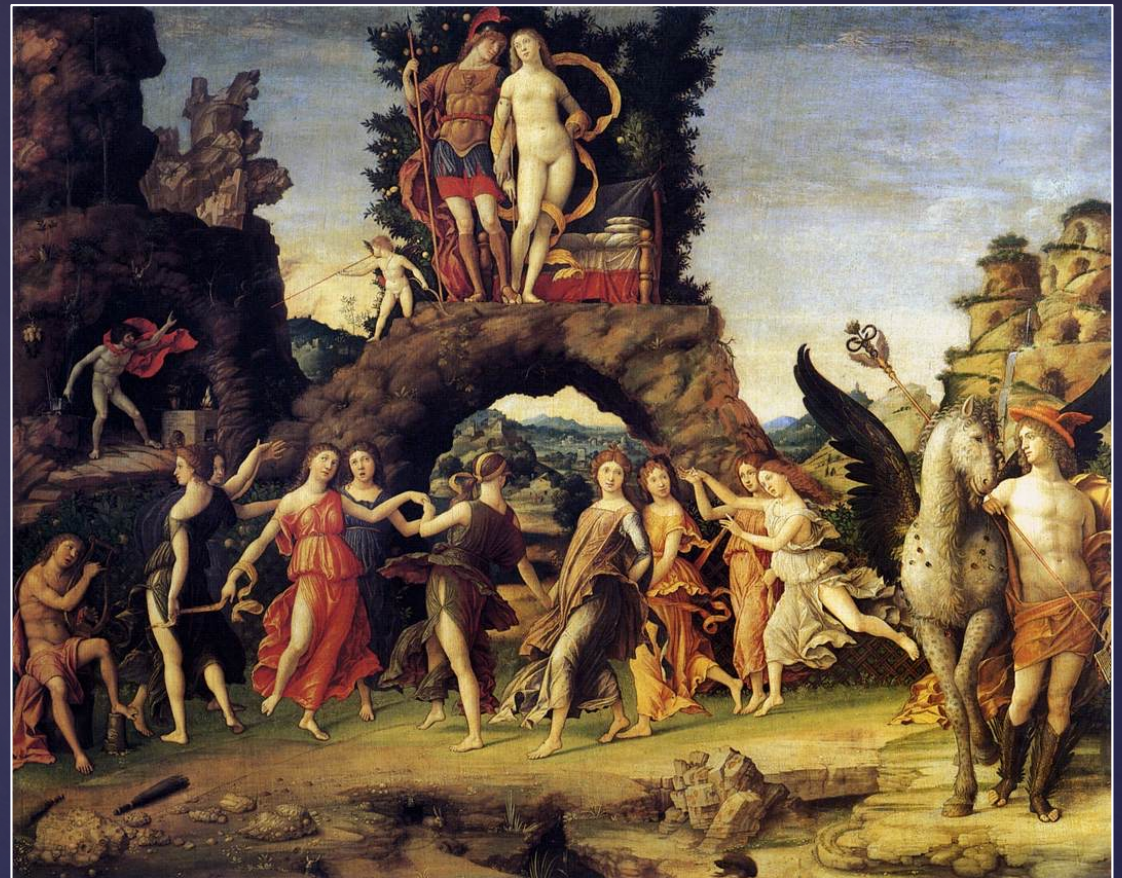
Ponte Buriano  
over de Arno  
bij Arezzo



met behulp van computertechnieken:  
de *Mona Lisa* in profiel



# ander keerpunt in haar levensloop: **de diefstal uit het Louvre**



21 augustus 1911 – **Vincenzo Perugia**  
eerste doelwit was MANTEGNA - *Parnassus*  
verdachten: Pablo Picasso en Guillaume Apollinaire  
12 december 1913 aangehouden in Florence  
één jaar gevangenisstraf – overleed in 1947

maar ze is toch vooral de trekpleister van het Louvre





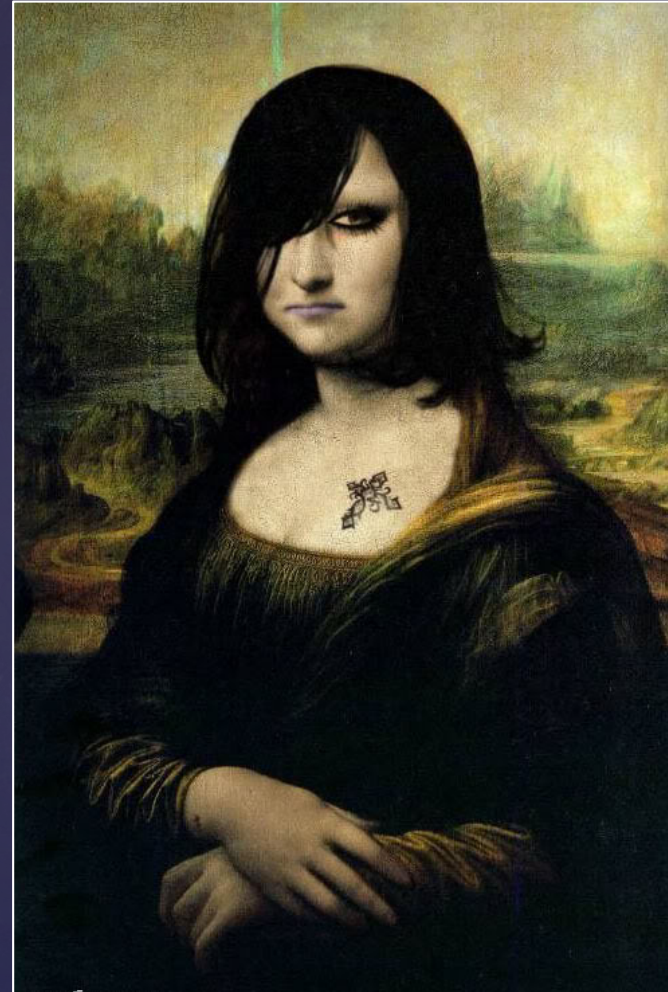
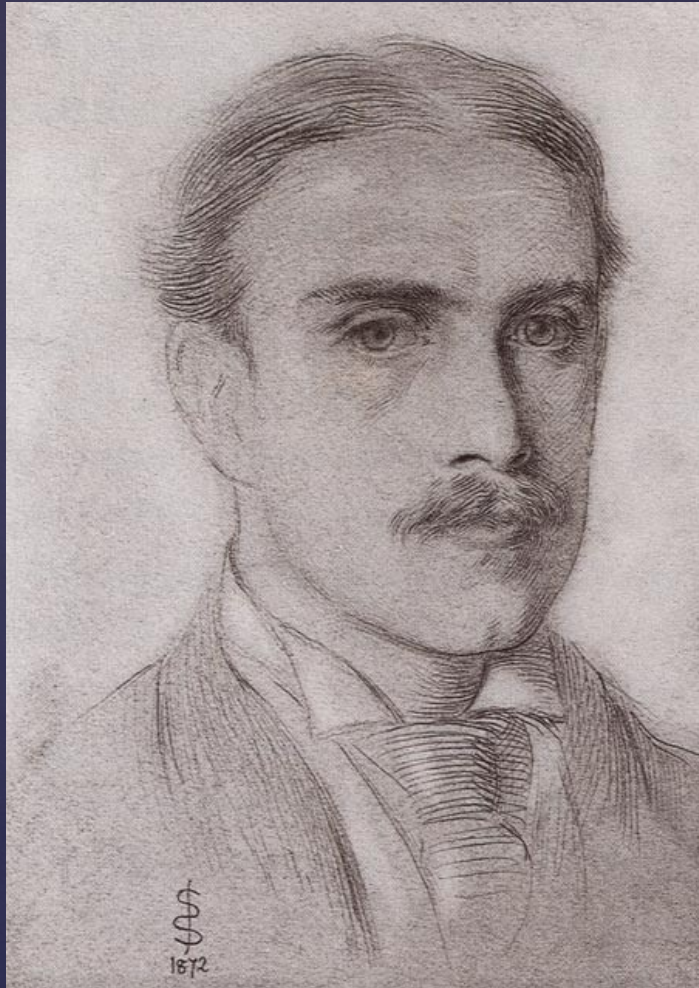
terwijl even verder andere meesterwerken van Da Vinci in alle rust kunnen bewonderd worden...

in de 19<sup>de</sup> eeuw opent **Théophile Gautier** haar carrière als *femme fatale* - een morbide romantische fantasie



*Die schone sfinx met haar raadselachtige glimlach...  
Haar goddelijk ironische blik belooft ongekende genoegens...  
Je staat als een schooljongen tegenover een hertogin...*

idee wordt opgenomen door de Victoriaanse estheet **Walter Pater**



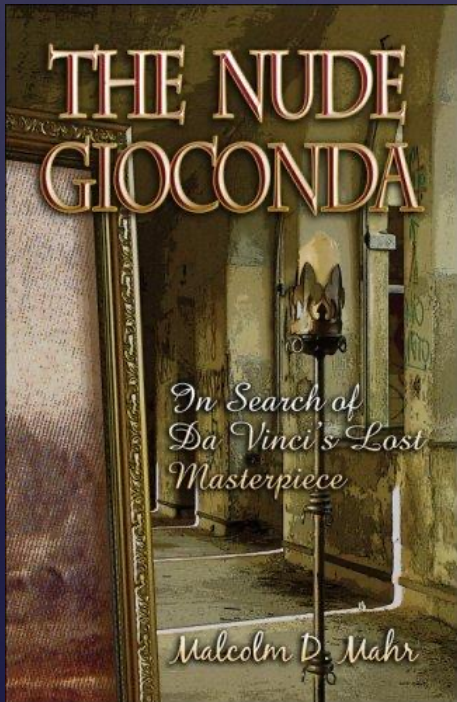
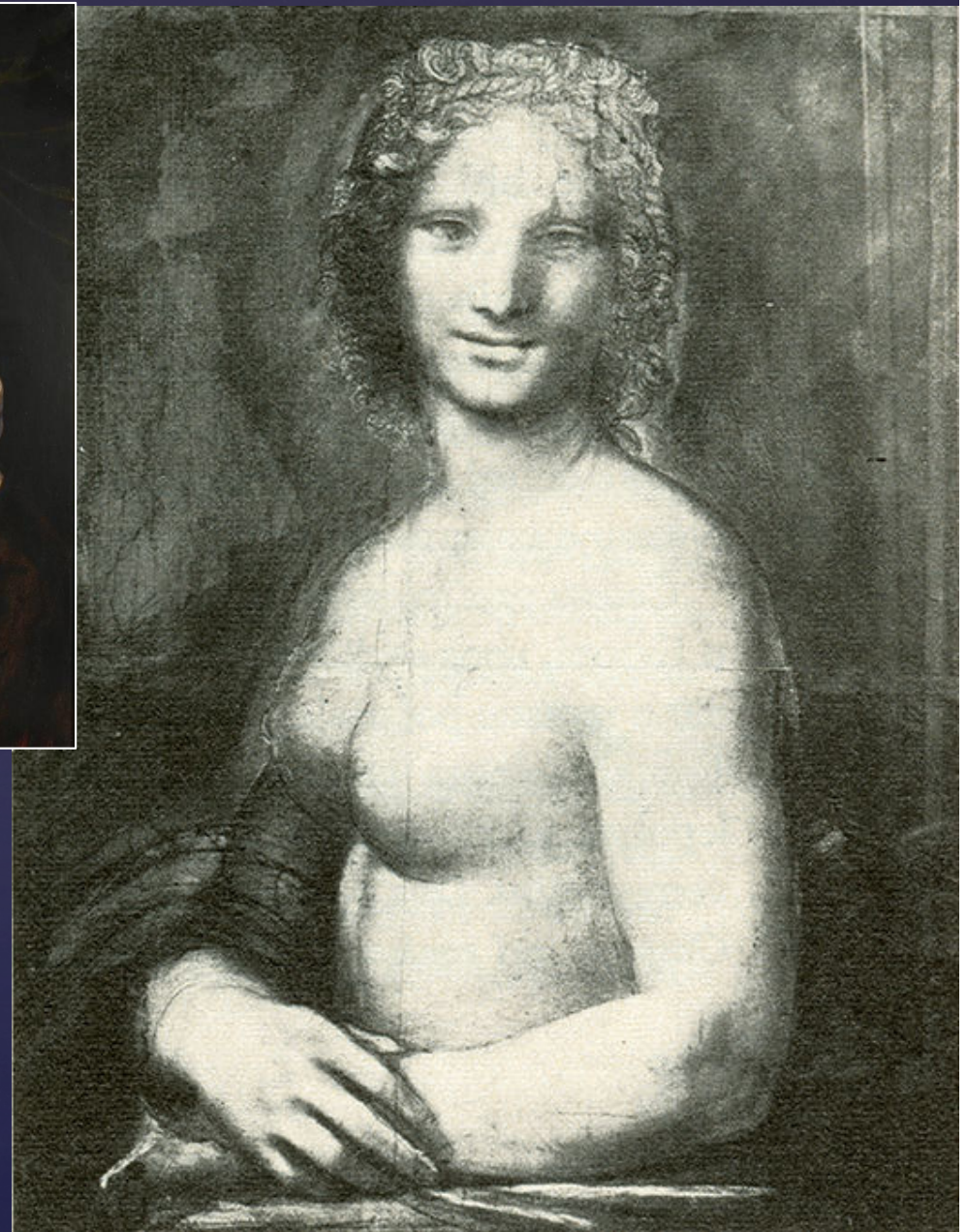
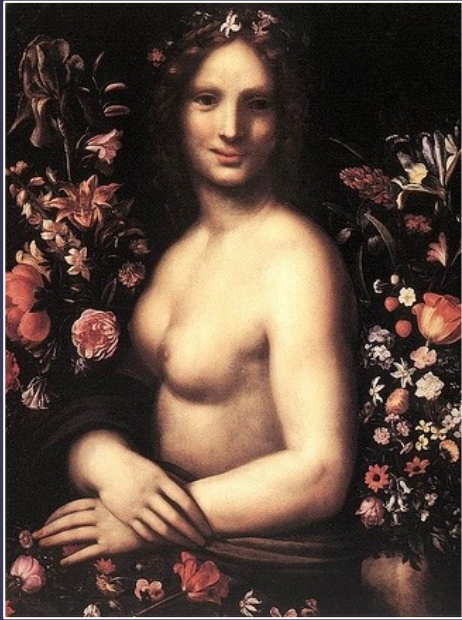
*Ze is ouder dan de rotsen die haar omgeven. Zoals een vampier is ze meerdere malen dood geweest en kent ze de geheimen van het graf...*

en met een briljante zin voor ironie weer afgewezen door zijn  
leerling **Oscar Wilde**



*Het schilderij wordt verwonderlijker voor ons dan het eigenlijk is,  
en onthult ons een geheim waar het in feite niets van weet!*

Mona Lisa > *Mona Vanna* – meer dan 40



maar de *Mona Lisa* kreeg pas laat haar  
statuut als *femme fatale*

(wat zij wellicht helemaal niet was)

voor haar waren er andere dames  
die veel beter beantwoordden aan de  
definitie - nog voor deze bestond



John William  
WATERHOUSE

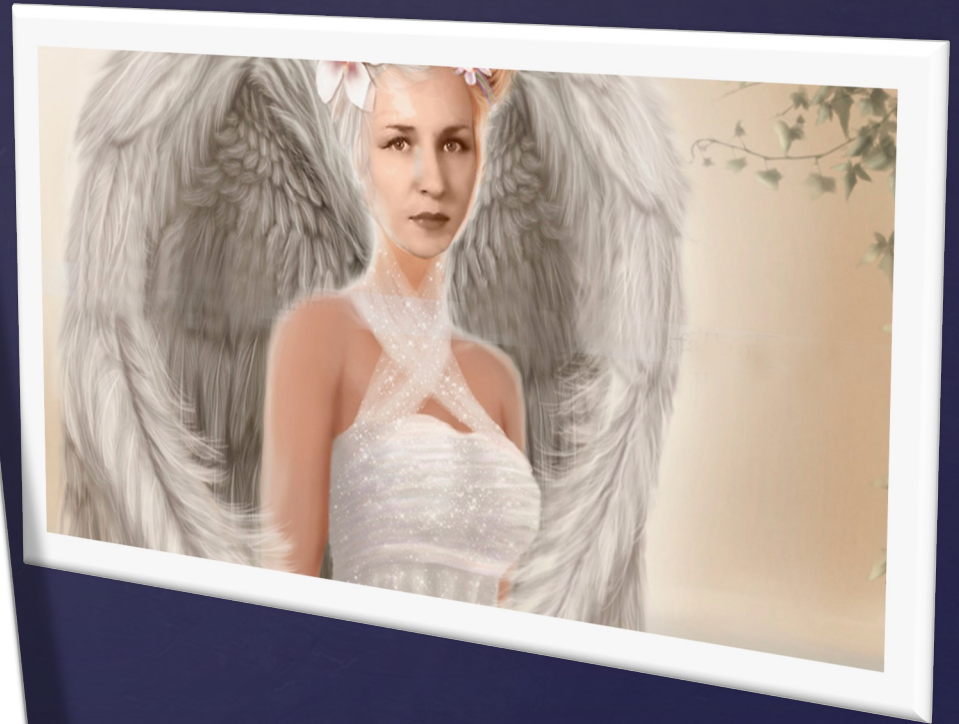
*La Belle Dame sans Merci*



*la belle dame sans merci* =  
*femme fatale*  
uit de Middeleeuwen

- & Judith
- & Dalila
- & Helena van Troje
- & Cleopatra
- & **Salomé**
- & Carmen
- & Mata Hari
- & ...

*femme fatale > < donna angelicata*



hoer > < heilige

helse bezetenheid > < hemelse gelukzaligheid



kunst < moderne tijd: eind 19<sup>de</sup> eeuw ervaart de kunstenaar  
de benauwenis van de industriële wereld  
de gestage groei van metropolen vol immense en anonieme horden  
de opkomst van nieuwe klassen > proleten zonder esthetiek

# symbolisme

- ⌘ is een reactie op het vulgaire materialisme van de 19<sup>de</sup> eeuw – cf. de romantiek
- ⌘ reageert op de uitvinding van de fotografie
- ⌘ is verfijnd en decadent en baadt in een luxueuze sfeer
- ⌘ brengt een boodschap middels symbolen die al dan niet hermetisch kunnen zijn
- ⌘ gebruikt een supergeraffineerde schilder- en tekenwijze, heel fijn, etherisch, subtiel...
- ⌘ vertoont veel mysterie en dubbelzinnigheid
- ⌘ oogt vaak dood en melancholisch

daarom...

reageert de kunstenaar van het *fin de siècle*

tegen de nieuwe machines

tegen de nieuwe materialen

tegen de nieuwe democratische denkbeelden

en stelt in de plaats:

de religie van de esthetiek: *l'art pour l'art*

want Schoonheid is een essentiële waarde

kunst behoeft geen moraal

kunst behoeft geen nut

# decadentisme (1850 – 1914)

dat culmineert in de figuur  
van de *femme fatale*  
= de vrouw  
als triomf van het kwaad  
als incarnatie van Satan  
verfraaid door sporen van  
verdorvenheid  
maar ongrijpbaar  
ongeschikt voor de liefde en  
een normaal leven  
doch uiterst begeerlijk want  
zondig





## decadentisme (1850 – 1914)

dat culmineert in de  
figuur van de

*femme fatale*

= een verleidelijke  
vrouw wier charmes  
haar minnaars  
verstrikken in een  
onweerstaanbare  
verlangen,

wat hen vaak in gevaar  
brengt of hun dood  
veroorzaakt

= een **archetypisch**  
**karakter** uit literatuur  
en kunst

= een **cultfiguur**

= een **cliché**



## decadentisme (1850 – 1914)

dat culmineert in de  
figuur van de

*femme fatale*

haar vermogen om haar  
mannelijke slachtoffer(s)  
te hypnotiseren, werd in  
de vroegste verhalen  
gezien als letterlijk  
bovennatuurlijk

- een verleidster, vampier,  
vrouwelijk monster of  
demon
- nauw verbonden met de  
angst voor de  
vrouwelijke heks



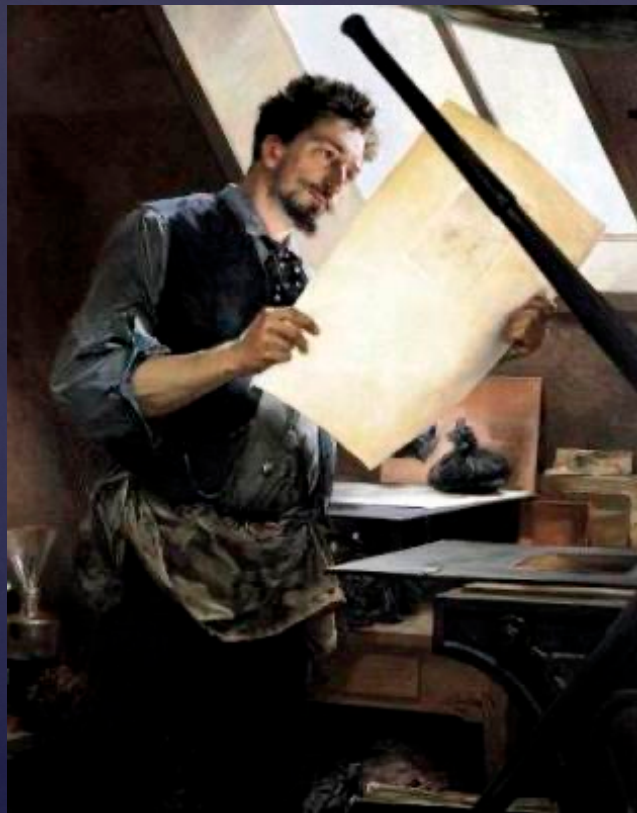
*femme fatale* =  
de overtreffende trap van de *allumeuse*

Félicien ROPS

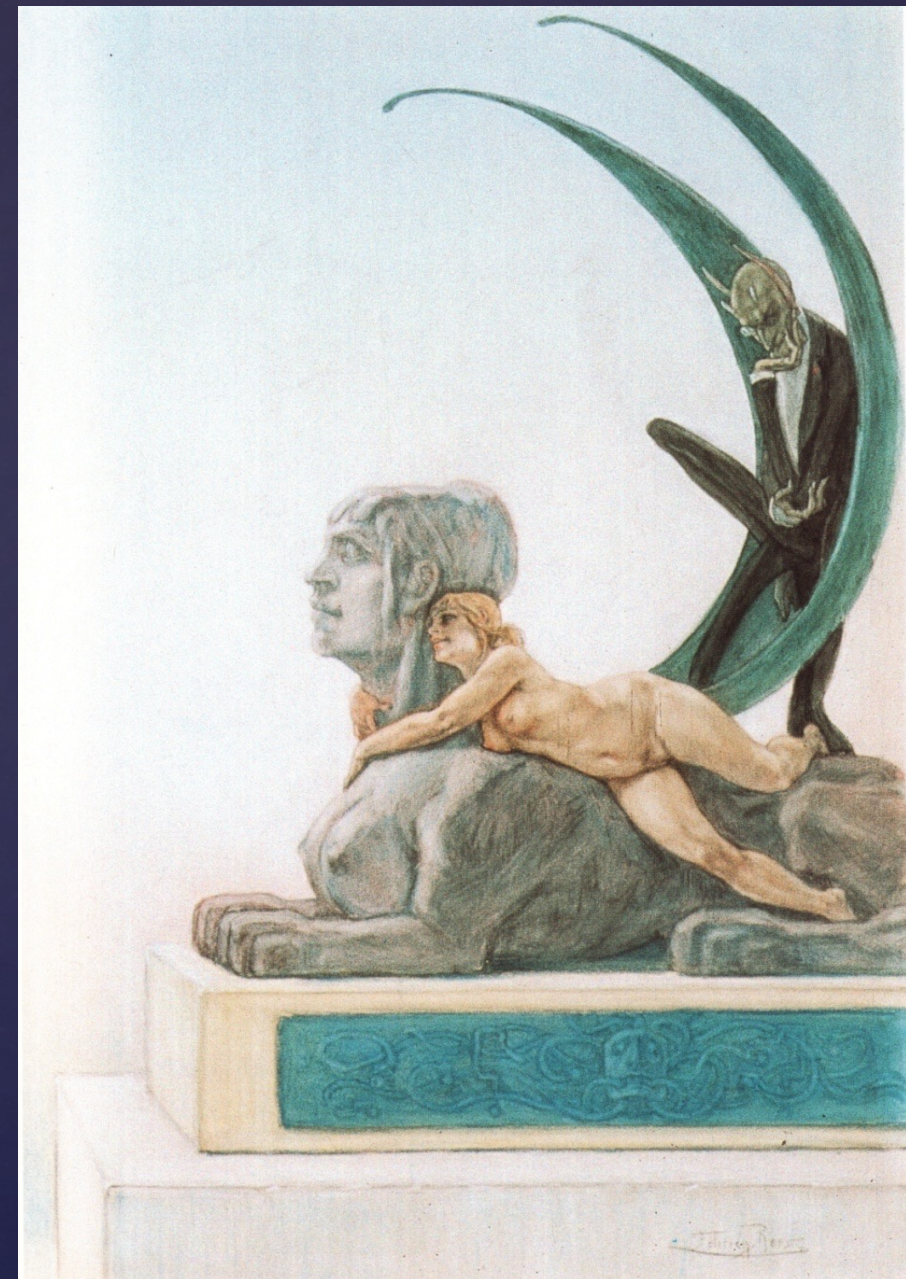
*Verzoeking van Sint-Antonius*

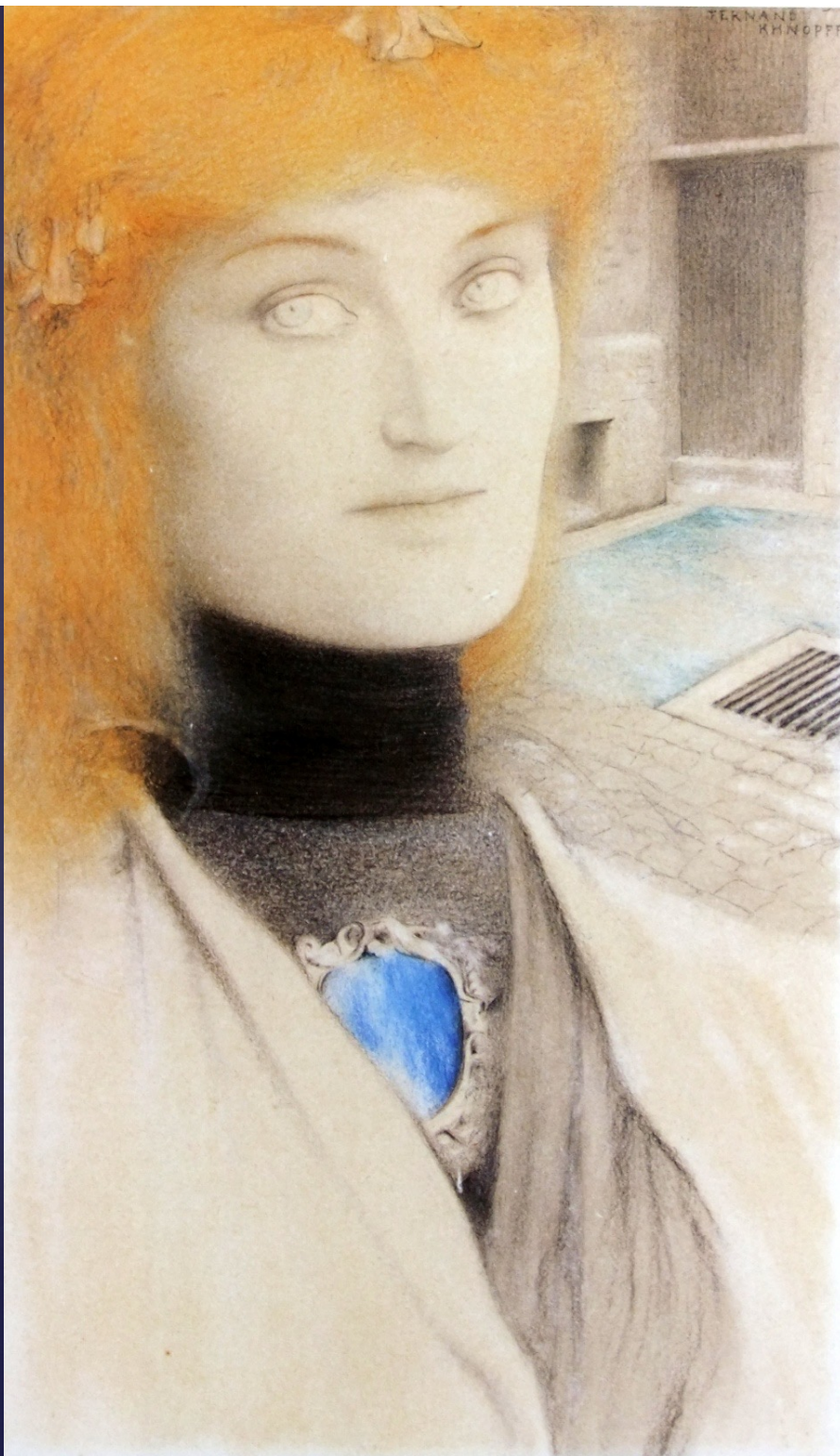
1878

kleurpotlood op papier



twee sfinxen van **Félicien ROPS** uit 1884 en 1896





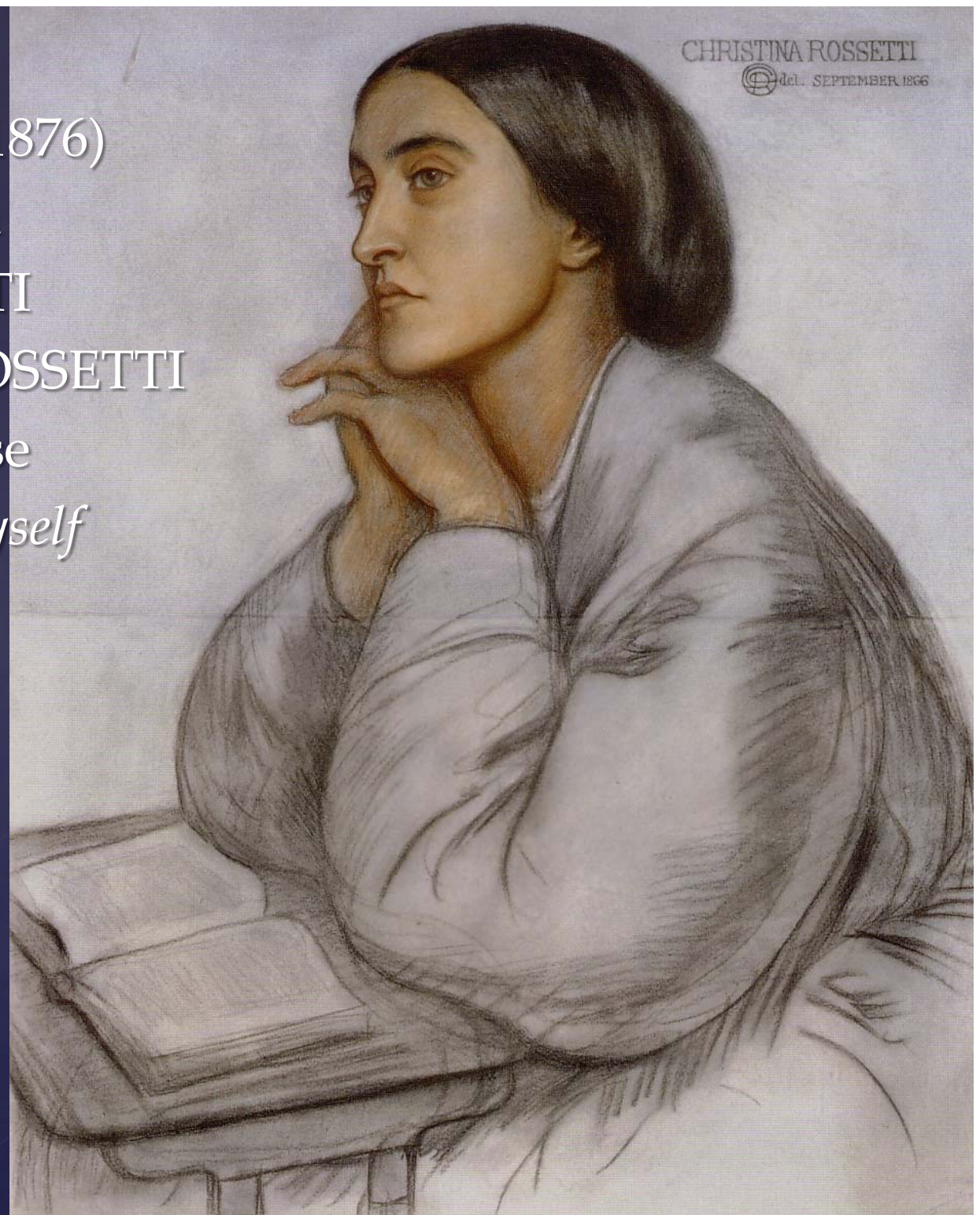
Fernand KHNOFF

*Who shall deliver me?*

1891

kleurpotlood op papier

*Who shall deliver me?* (1876)  
is een gedicht van  
Christina ROSSETTI  
zus van Dante Gabriel ROSSETTI  
met die andere frase  
*I lock my door upon myself*



München – Neue Pinakothek – 1891

Fernand KHNOPFF

*I lock my door upon myself  
of: Aan het altaar van Hypnos*



Fernand KHNOFFF - *I lock my door upon myself*



stenen tafel met zwart laken – drie lelies (ontluikend, open, verslenst) – sokkeltje met beeld van **Hypnos** (god van de slaap, broer van **Thanatos**) – mysterieuze bijna doodse en starende blik van de vrouw – stadszicht (*Bruges-la-Morte*)



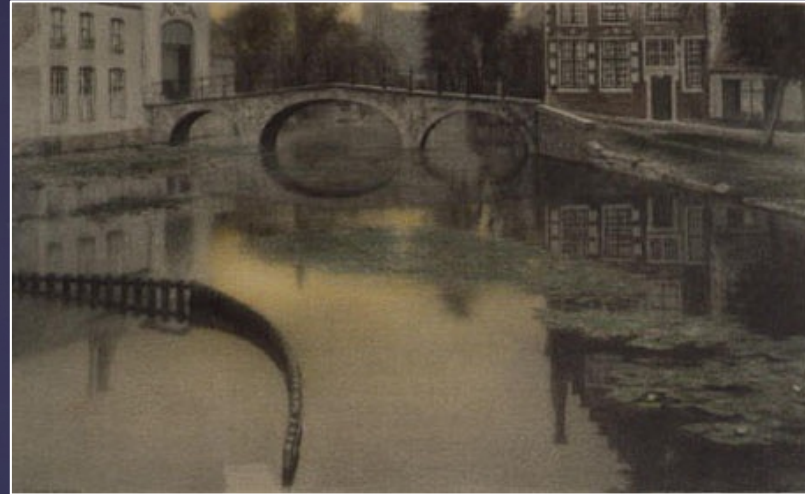
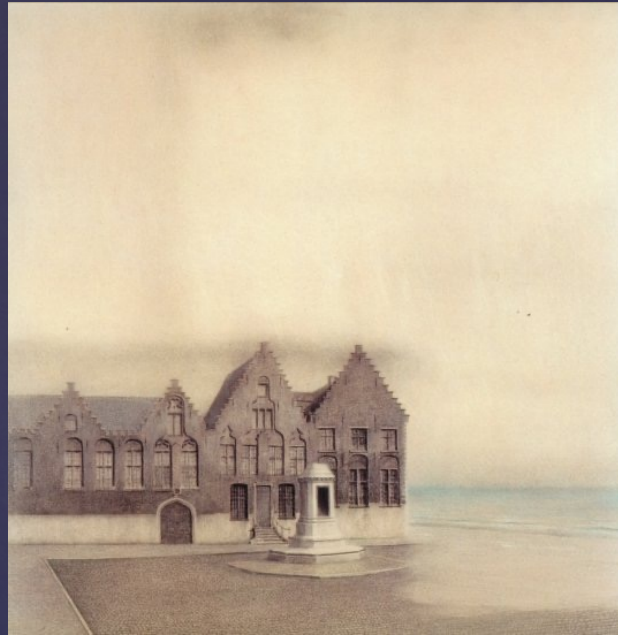
In 2012 kreeg  
**Hypnos** even asiel  
in het  
*huys duynckerke*  
*in de everixstraet*  
*t'antwerpen*

Brussel - KMSK  
Fernand KHNOFFF  
*L'art – Le sphinx – Des caresses* (1896)



Maar in tegenstelling tot de sfinxen  
uit de Oudheid  
experimenteren de auteurs van de 19<sup>de</sup> eeuw  
met de omkering van het verhaal:  
**nu wint de sfinx**, geheel of gedeeltelijk  
Cf. Peter GAY, *De eeuw van Schnitzler*, p. 269

# KHNOPFF en *Bruges-la-Morte*

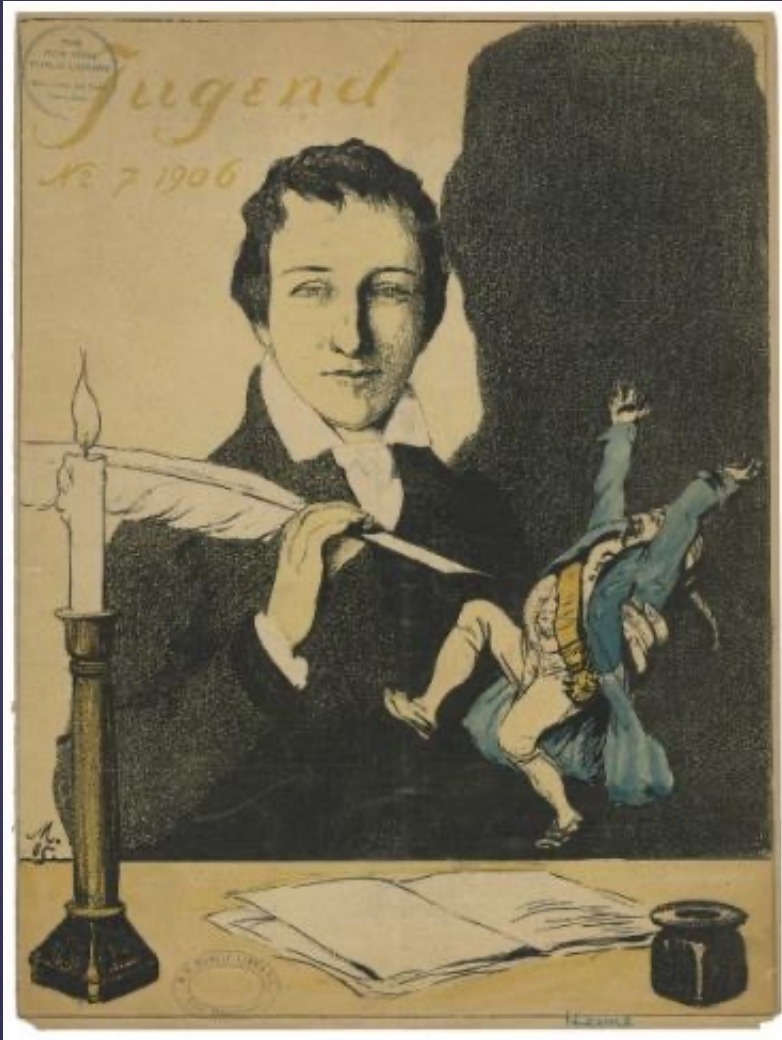




Lucien LEVY-DHURMER – *Portret van Georges Rodenbach* - 1895

Alphonse René vicomte de  
Chateaubriand (1768-1848):  
*Laat ons lust met dood verenigen*  
= het oude koppel *eros & thanatos*...





Heinrich HEINE – *Atta Troll* – 1847  
exotisch gedicht  
waarin **Salomé** optreedt – naast godin Diana  
onder de naam Herodias...

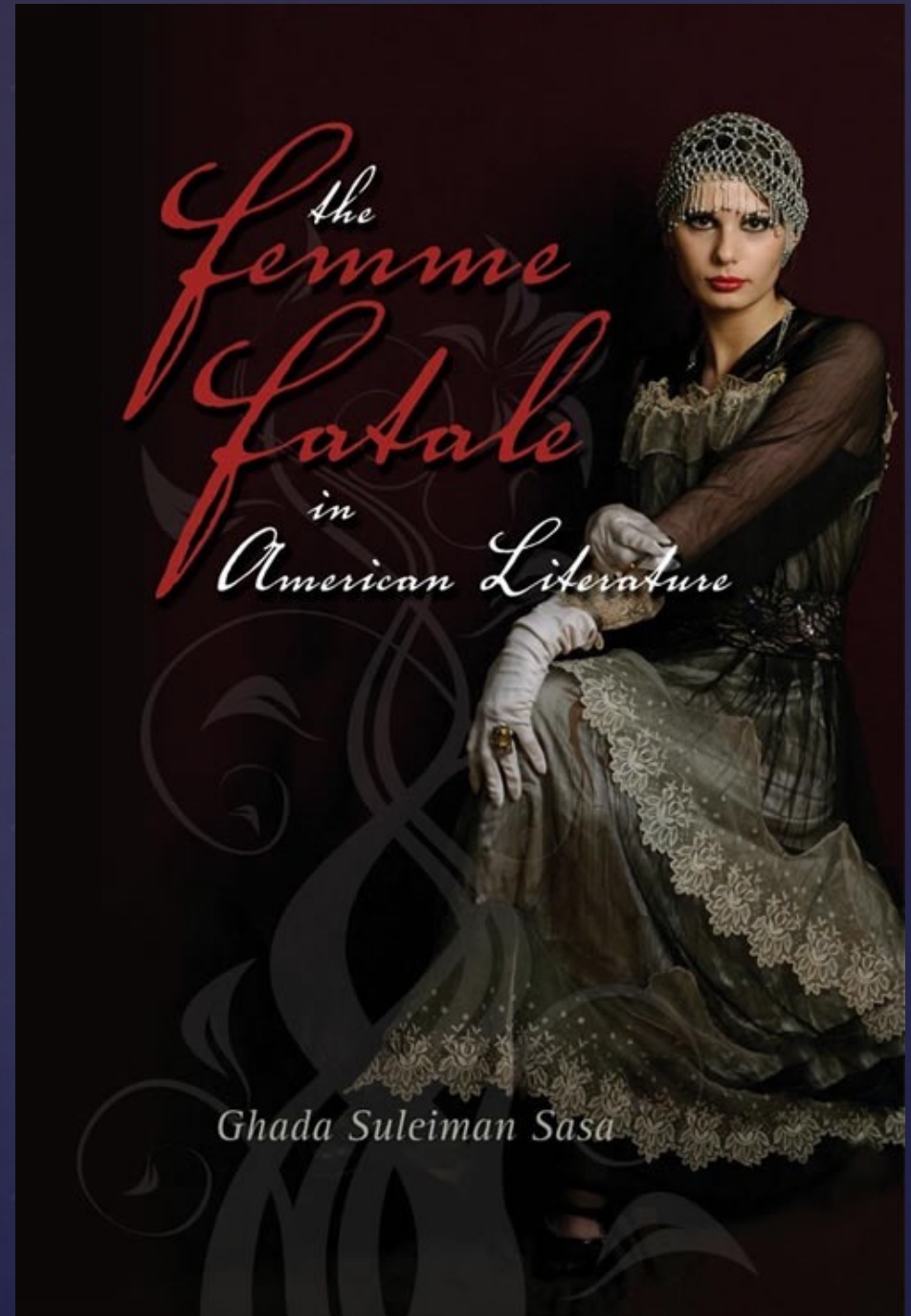


Algernon Charles SWINBURNE (1837-1909)

algolagnie – *delectatio morosa*

*Our Lady of Sensual Pain*, uit: *Laus Veneris*

zelfs in de literatuur  
van de nog jonge VS  
duikt de figuur van de  
*femme fatale* reeds  
vroeg op...



Rome – Galleria Nazionale d'Arte Antica  
CARAVAGGIO – *Judith* onthoofdt Holofernes - 1598

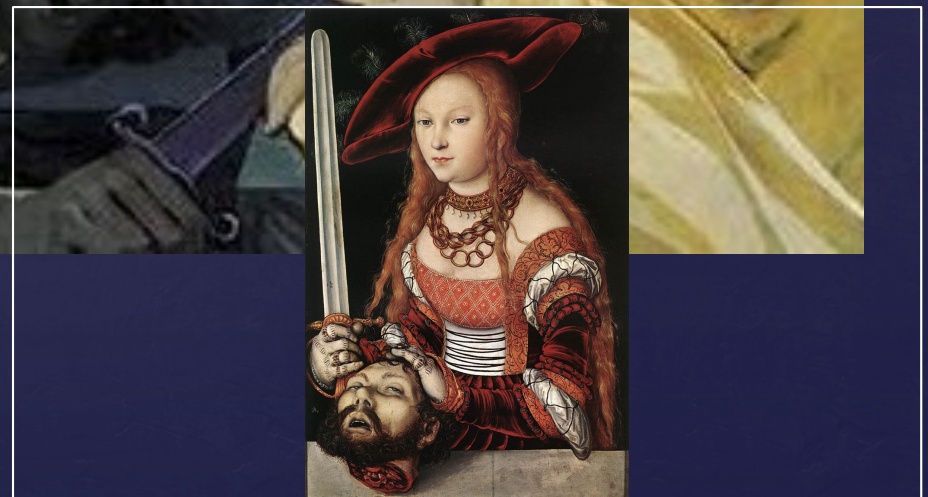
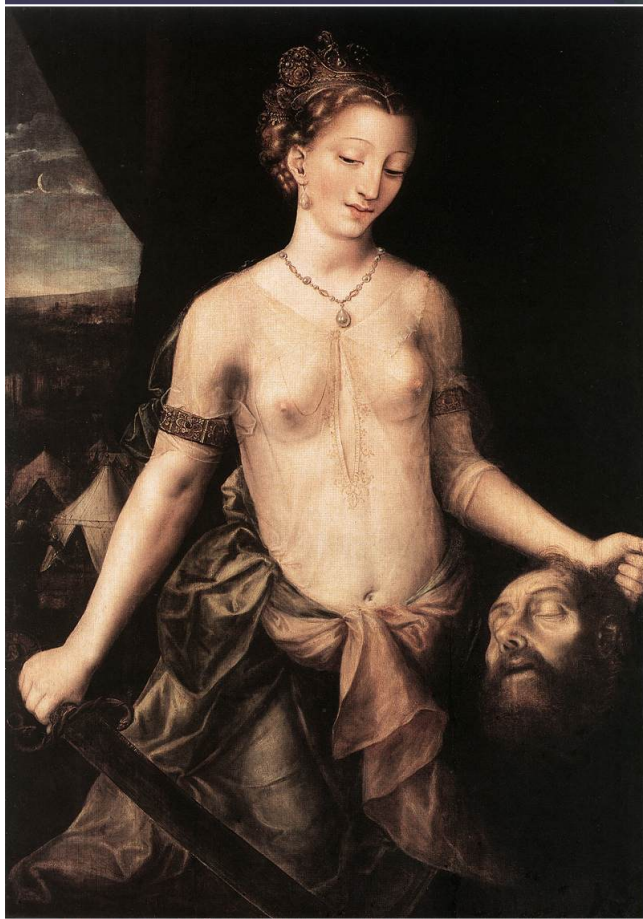


apocrief boek van het Oude Testament  
Holofernes

generaal van Nebukadnezar II,  
koning van Babylonië

stad Betulia

{ de Joodse heldin  
{ Judith



een eeuwig thema:  
Judith als *femme fatale*



Judith als *femme fatale*

let op! Judith **is niet gelijk aan** Salomé



zwaard - dienaar met  
zak – **doodt zelf**  
Holofernes



schotel – staat naast de  
beul – **doodt Johannes**  
**niet zelf**

Londen – National Gallery – CARAVAGGIO – ca. 1607

*Salome met het hoofd van Johannes de Doper*





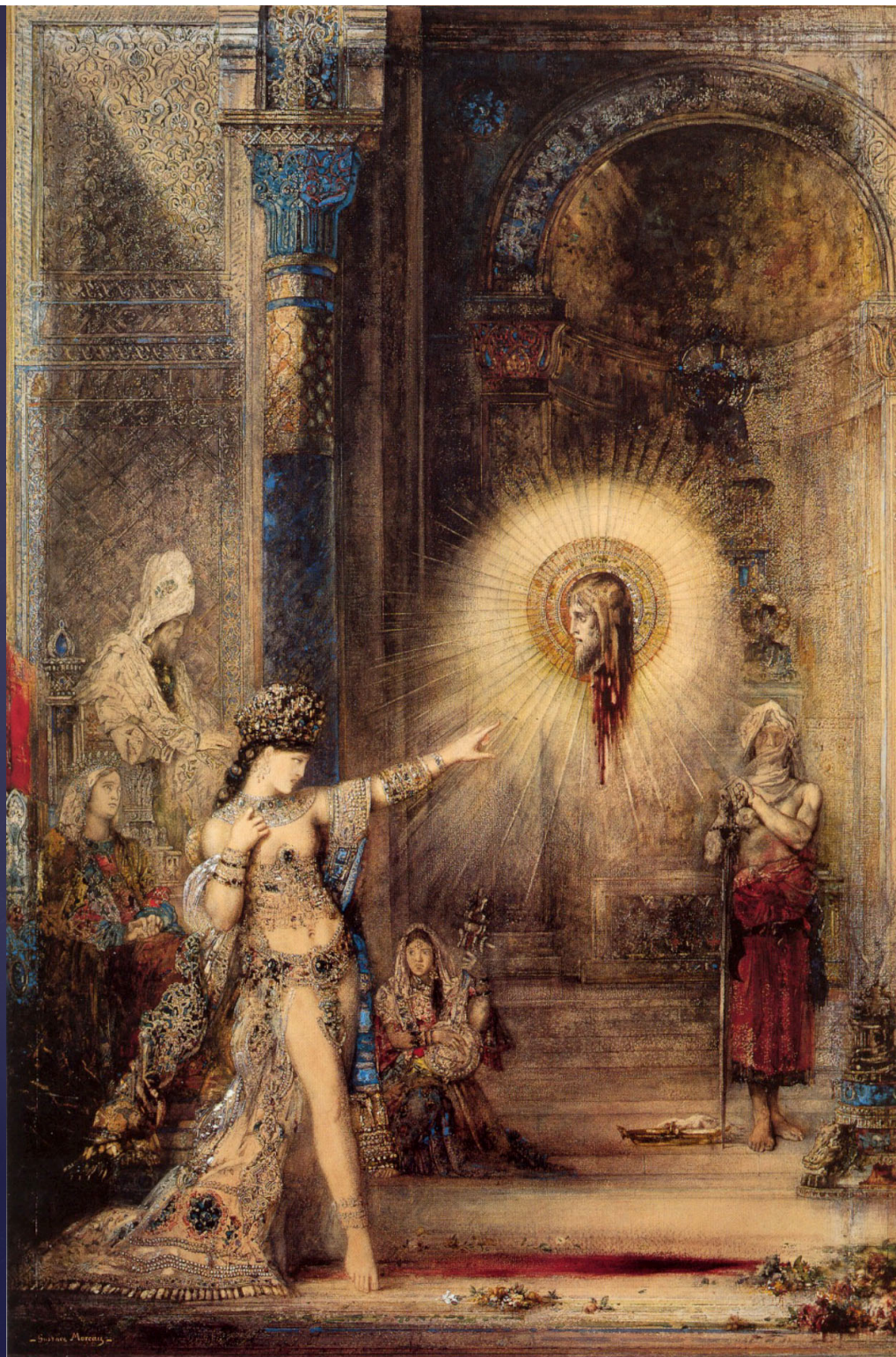
Salome als *femme fatale*



Pierre-Cécile PUVIS DE CHAVANNES – ca. 1869  
*La Décollation de Saint-Jean-Baptiste*



Henri  
REGNAULT  
*Salomé*  
1870

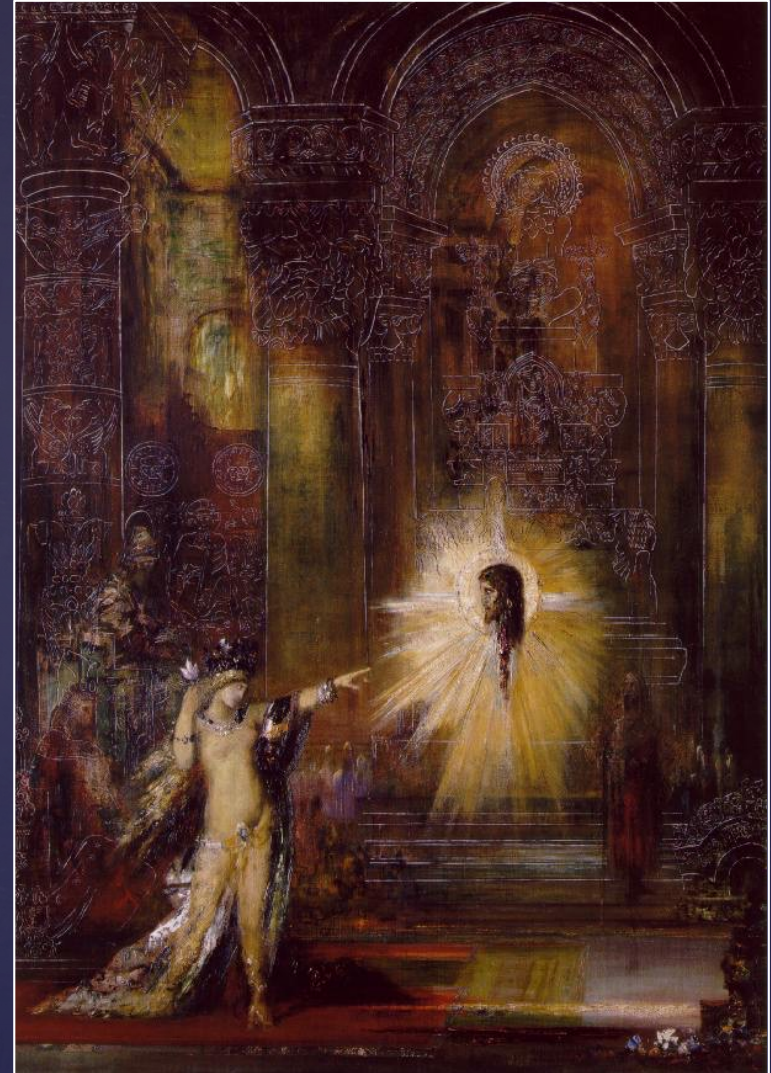


Gustave MOREAU

*De verschijning  
(L'apparition)*

vele voorstudies  
meerdere definitieve versies

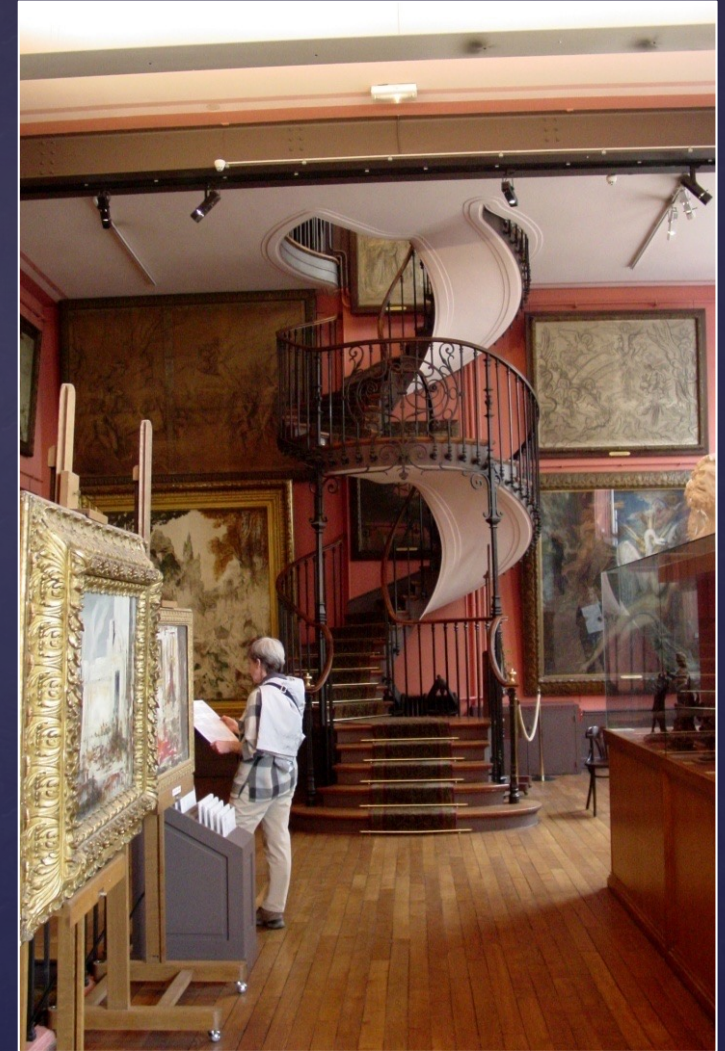
MOREAU gebruikte meermaals het **Salomé**-thema – 1874/76



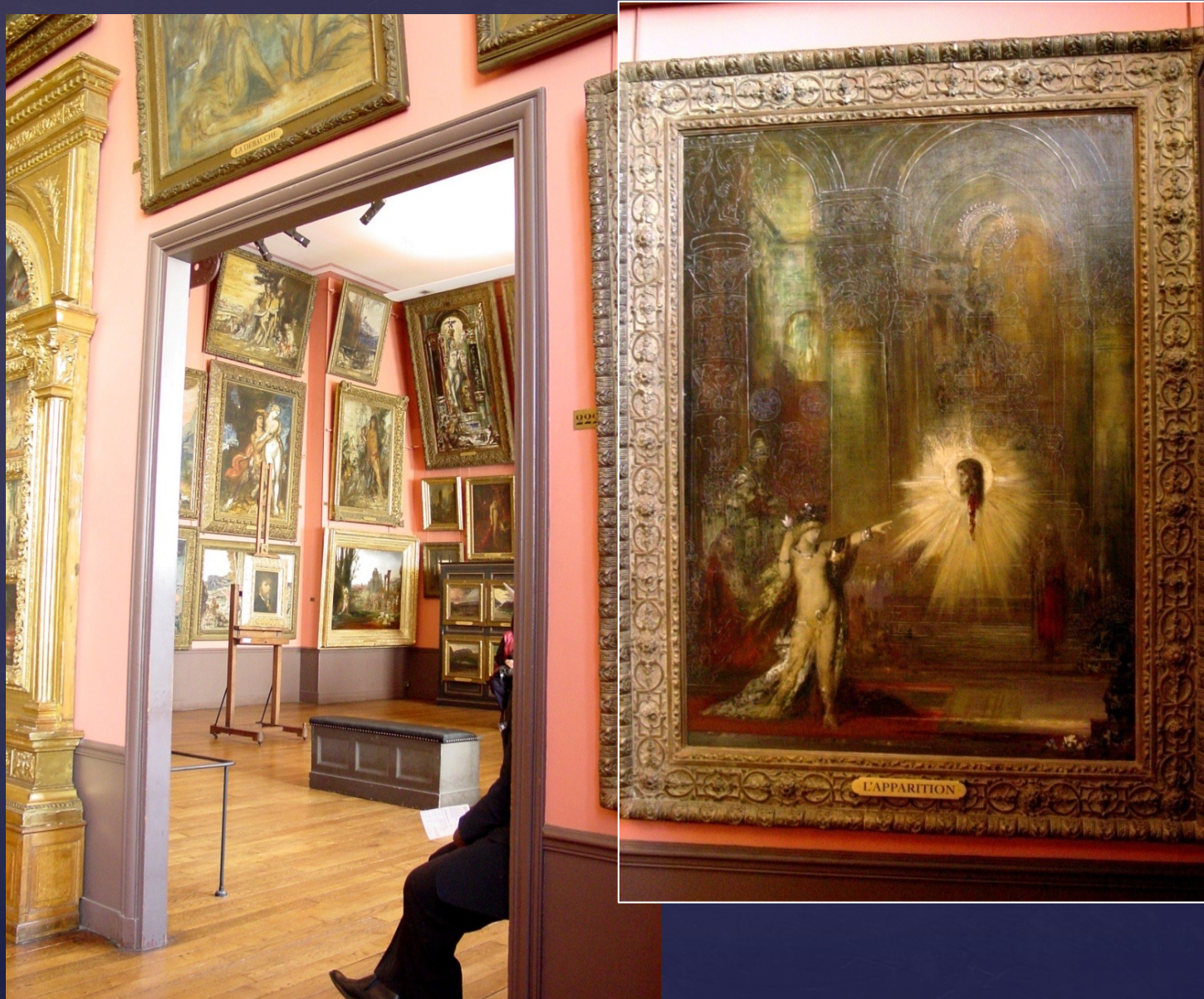
MOREAU  
gebruikte  
meermaals het  
*Salomé*-thema  
1874/76



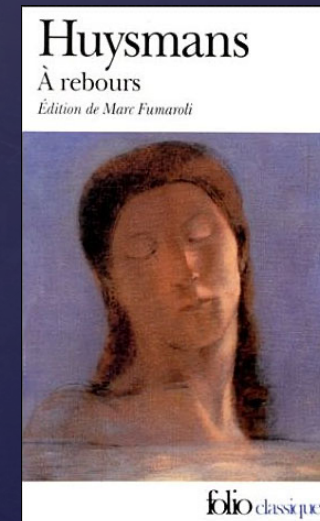
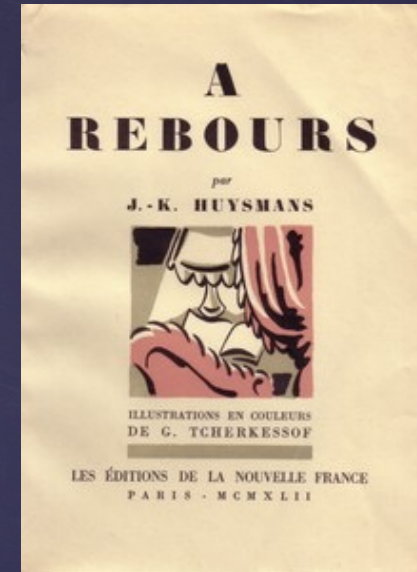
huis met atelier van MOREAU in Parijs is thans museum



ook in het Musée Moreau hangt een versie van *L'Apparition*



in *A Rebours* neemt J.-K. Huysmans *L'Apparition* op in het kunstbezit van de neurotische estheet Des Esseintes - 1884



*Ze was niet langer alleen de danseres, die door een wellustige draaiing van haar lendenen aan een oude man een bronstige kreet van begeerte en ontucht ontwingt; die door de golvende bewegingen van haar borsten en haar buik, door het trillen van haar dijen, de kracht van de koning ondermijnt en zijn wil breekt.*

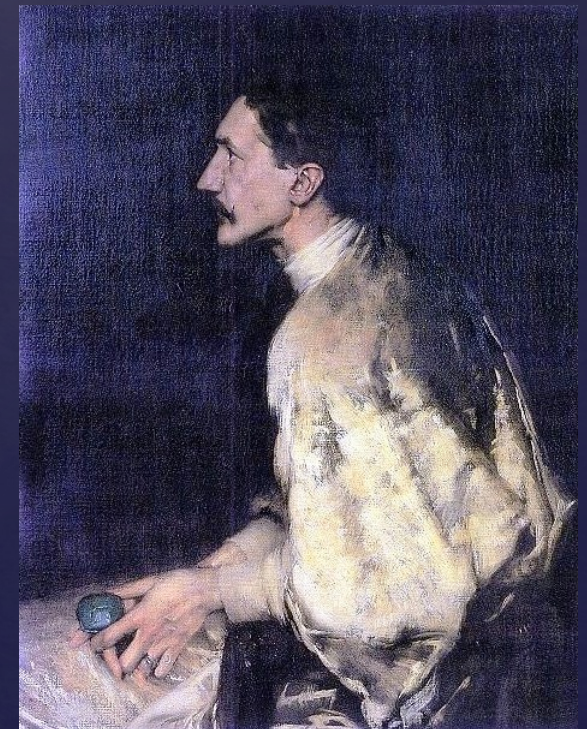
*Zij werd als het ware de symbolische incarnatie van de onverwoestbare Wellust, de godin van de onsterfelijke Hysterie, de verloekte Schoonheid, verheven boven alle andere schoonheden door de kramp, die haar lichaam stijf en haar spieren hard maakt; het monsterachtige Beest, onverschillig, onverantwoordelijk, gevoelloos, dat als Helena uit de Oudheid alles vergiftigt wat haar nadert, wat haar ziet, wat haar aanraakt.*

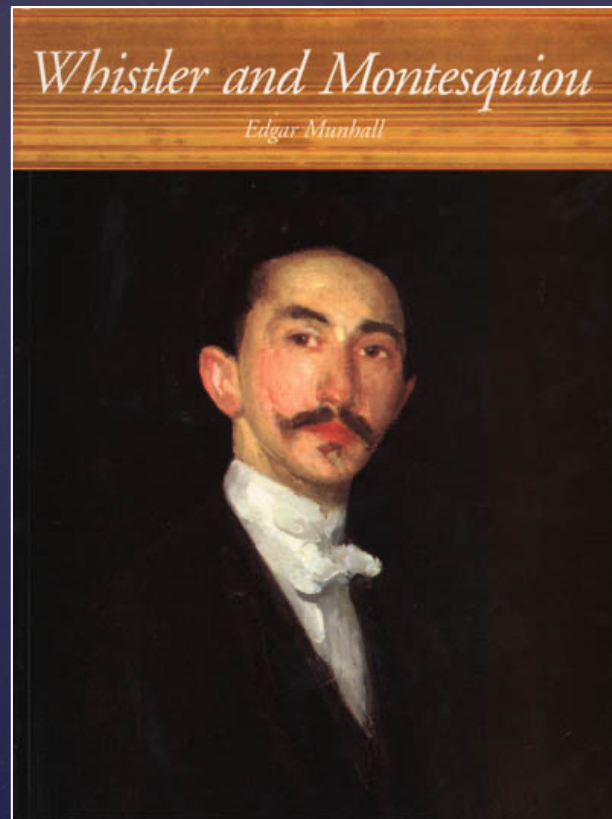
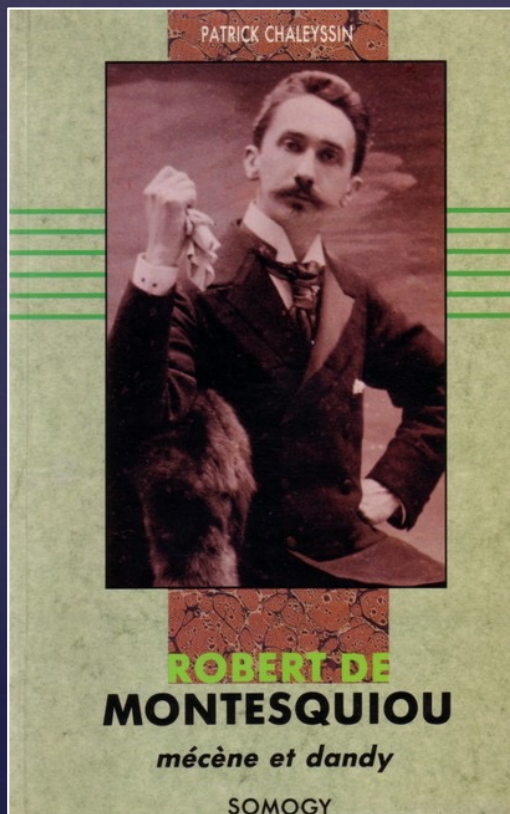
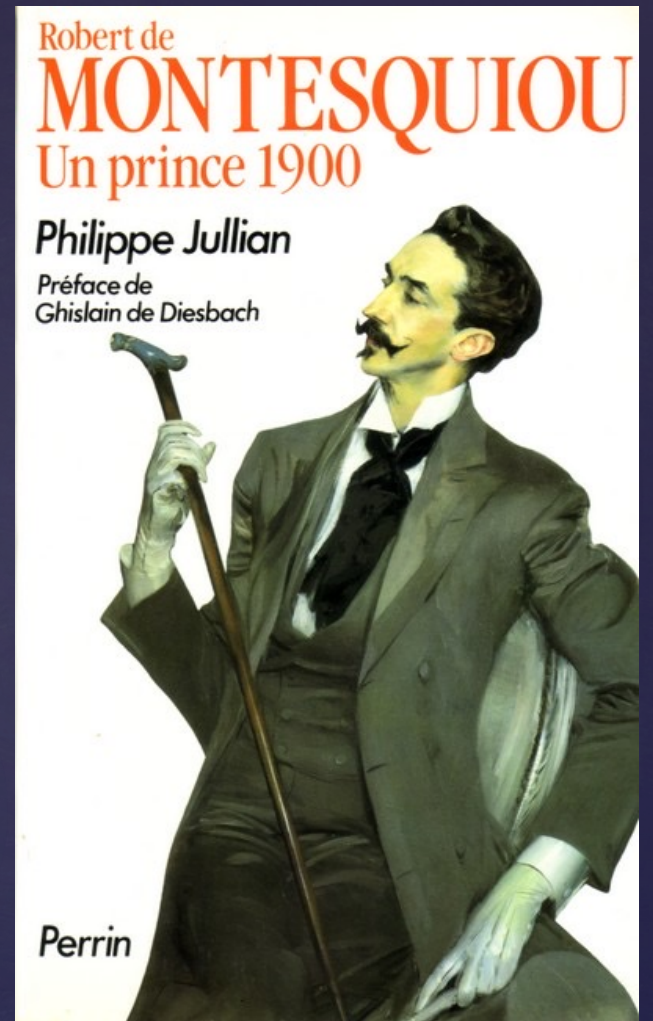
*Uit: J.-K. HUYSMANS. Tegen de keer.*





het (gewillig) **slachtoffer van de *femme fatale*** = de dandy  
dè dandy *par exéllence* = Robert comte de Montesquiou

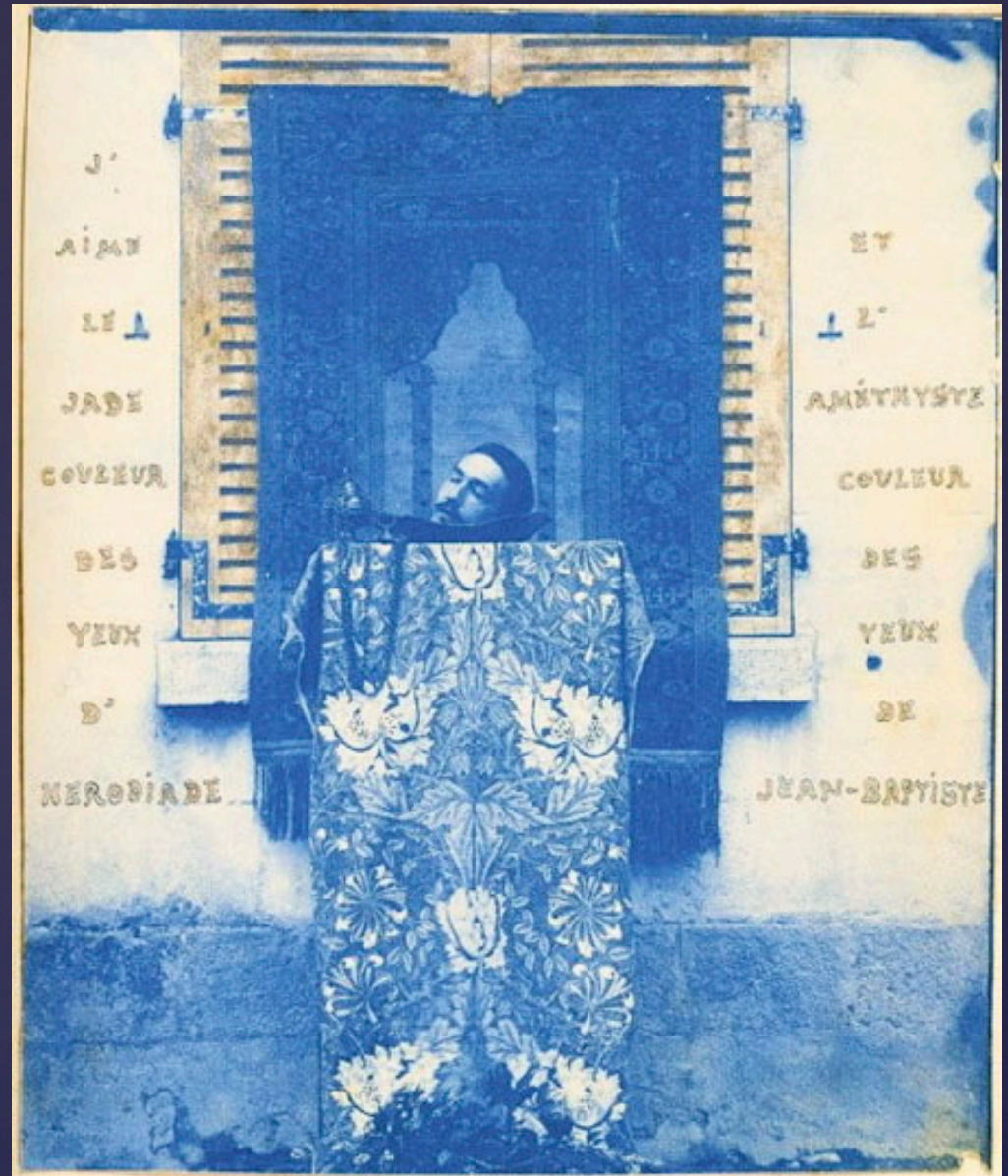






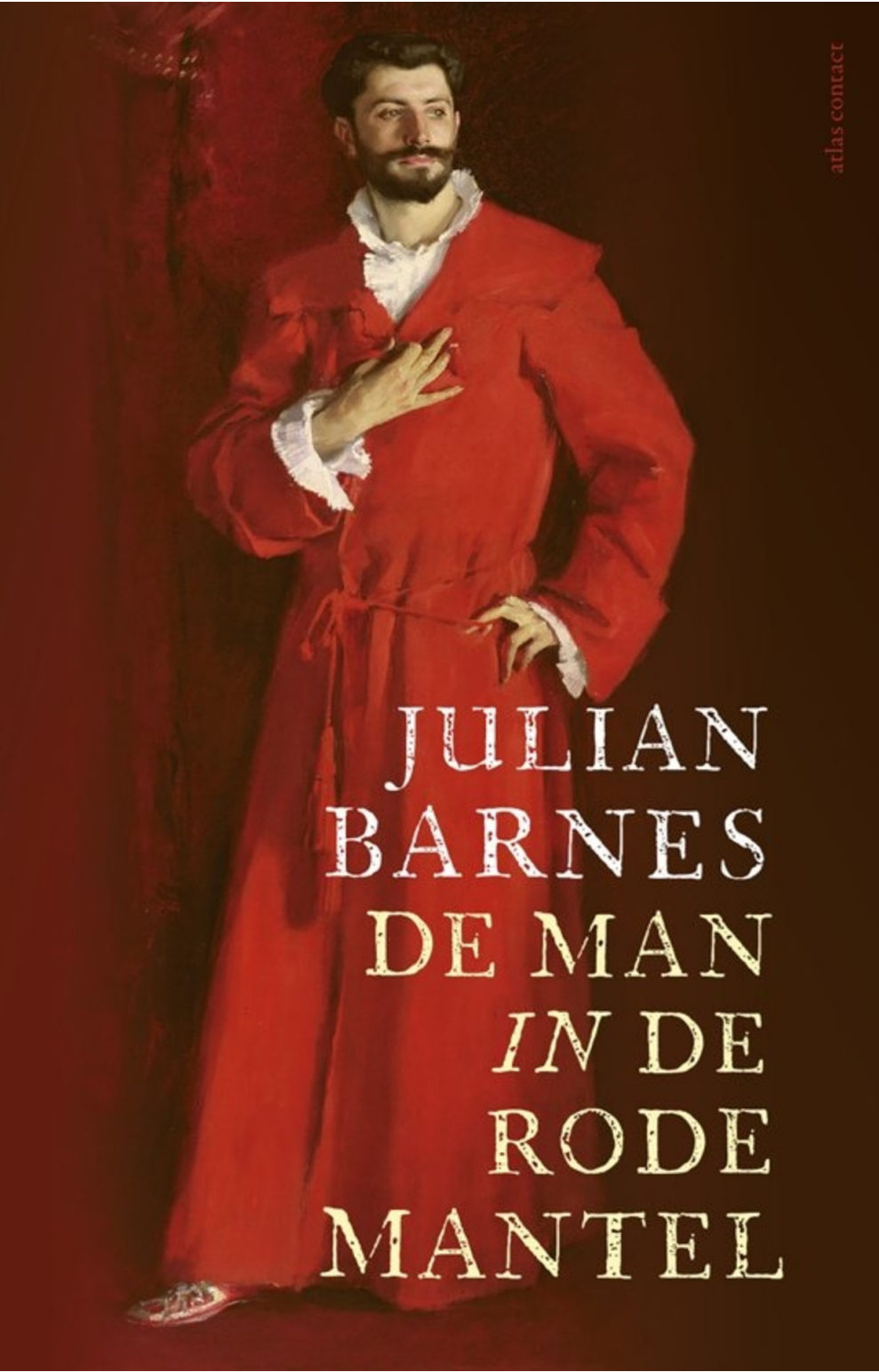
de **dandy**  
*le flaneur*  
de fat

naast  
*spleen* en *Weltschmerz*  
nu ook lijdend aan  
*l'ennui*



Gaf de exemplarische dandy **Robert de Montesquiou** het voorbeeld aan **Oscar Wilde** en **Franz von Stück**?



The book cover features a painting of a man with a beard, wearing a long, flowing red robe with white lace cuffs and a white ruffled collar. He is standing against a dark, textured background. The title 'JULIAN BARNES DE MAN IN DE RODE MANTEL' is printed in a white, serif font across the lower half of the cover.

JULIAN  
BARNES  
DE MAN  
IN DE  
RODE  
MANTEL

ook in deze  
onconventionele  
biografie van  
Samuel Jean Pozzi  
spelen  
J.-K. Huysmans en  
Robert de Montesquiou  
een belangrijke rol

Francisco MASRIERA  
*Salome*  
1888



Léon HERBO  
*Salomé avec la  
tête de Saint-  
Jean-Baptiste*  
1889





Eila FERRIS  
PELL  
*Hérodiade*  
1890



Princeton University Library

Aubrey BEARDSLEY - 1893

*'J'ai baisé ta bouche Jokanaan'*

voorstudie in inkt en waterverf

voor

*Salomé* van **Oscar Wilde**,  
de *estheet par excellence*

In 1876 schreef Oscar Wilde het gedicht  
*La Bella Donna della mia Mente*

Hij was daartoe geïnspireerd door een  
(helaas ongeïdentificeerd) *Salome*-schilderij  
bij vrienden...

{

'La Bella Donna della mia Mente' werd oorspronkelijk  
gepubliceerd in *Kottabos*, 1876

Wilde herwerkte het voor *Poems* in 1881



"We are all  
in the gutter,  
but some of us  
are looking at  
the stars."



- ⌘ 1891: Oscar WILDE schrijft *Salomé*
- ⌘ Sarah BERNHARDT wil de rol spelen maar dat wordt verboden op basis van een oude wet
- ⌘ 1893: eerste publicatie in het Frans
- ⌘ 1894: Engelse vertaling met een omslag en tien illustraties door Aubrey BEARDSLEY
- ⌘ ondanks vermelding van zijn naam is de vertaling niet van Lord Alfred DOUGLAS vermits die afgewezen werd door WILDE
- ⌘ 1896: wereldpremière van het stuk in Parijs
- ⌘ 1905: wereldpremière van de opera van Richard STRAUSS in Dresden (libretto van Hedwig LACHMANN)
- ⌘ pas in 1931: Engelse première van het stuk in Londen

De **mythe** krijgt vaste vorm...



In 1896 schildert Lévy-Dhurmer deze *Salomé*  
zo moet Oscar Wilde het bedoeld hebben...

Life is too  
important  
to be taken  
seriously!

(Oscar Wilde)



# Art Nouveau = Jugendstil = Lilienstil = Stile Floreale

de obsessie van de bloem:  
zij is breekbaar en broos, een  
ornament en een juweel, vertoont  
arabesken, straalt verrotting uit en  
gaat snel over van leven naar dood

wat belofde **Salomé** te laten vallen  
voor kapitein Narraboth?



*Salome* (1905) was de eerste grote triomf van Richard Strauss

*Guntram* en *Feuersnot* niet echt succesvol

libretto was een samenvatting maar met letterlijke passages

groot succes en grote opbrengst >

villa in Garmisch-Partenkirchen

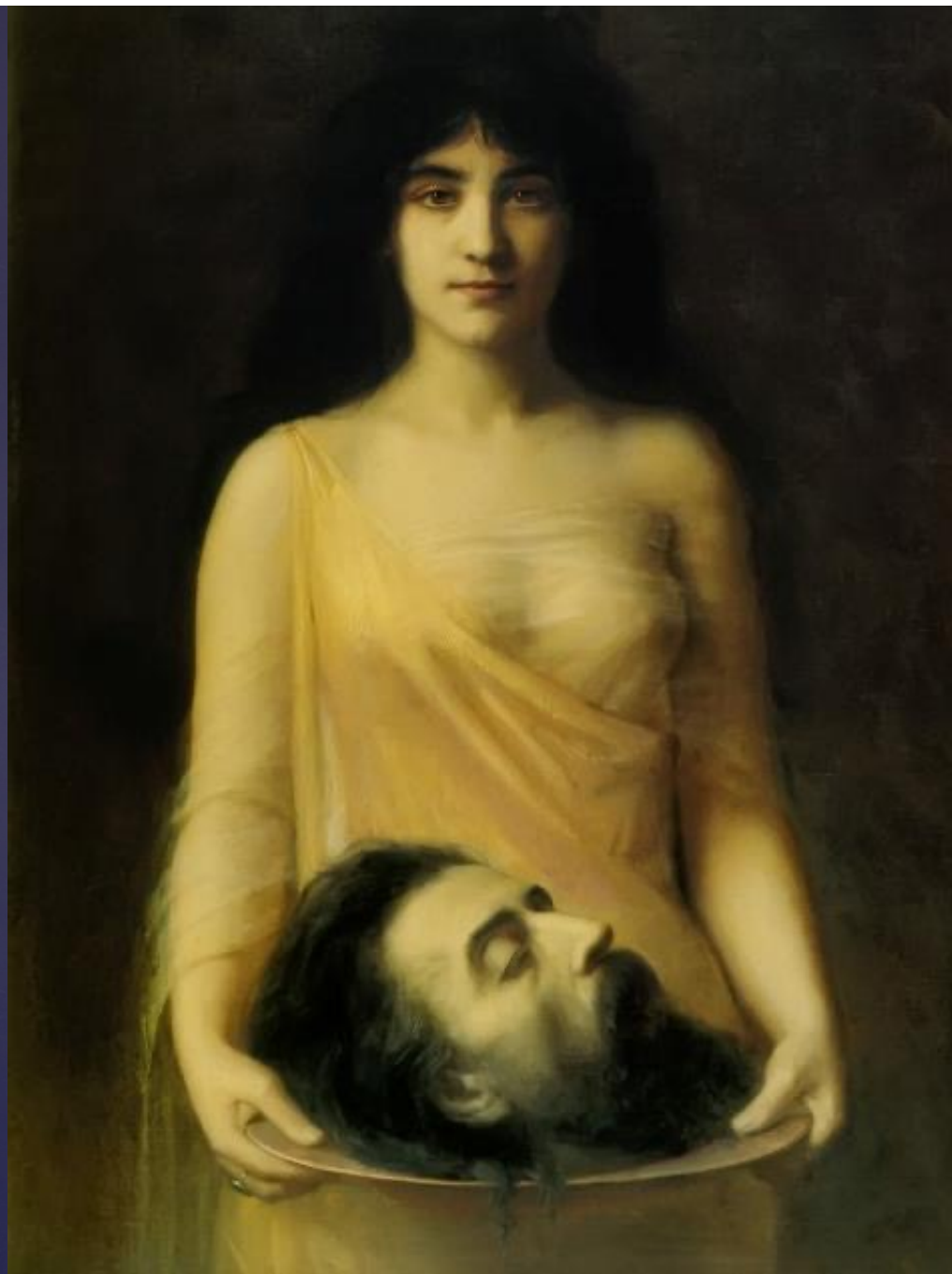


Odilon REDON

*Salomé*  
(1893)

pastel





Jean BENNER – *Salomé* - 1899



Lovis CORINTH – *Salomé* - 1900



Wenen  
Osterreichische Galerie  
Belvedere

Gustav KLIMT  
*Judith I*

1901

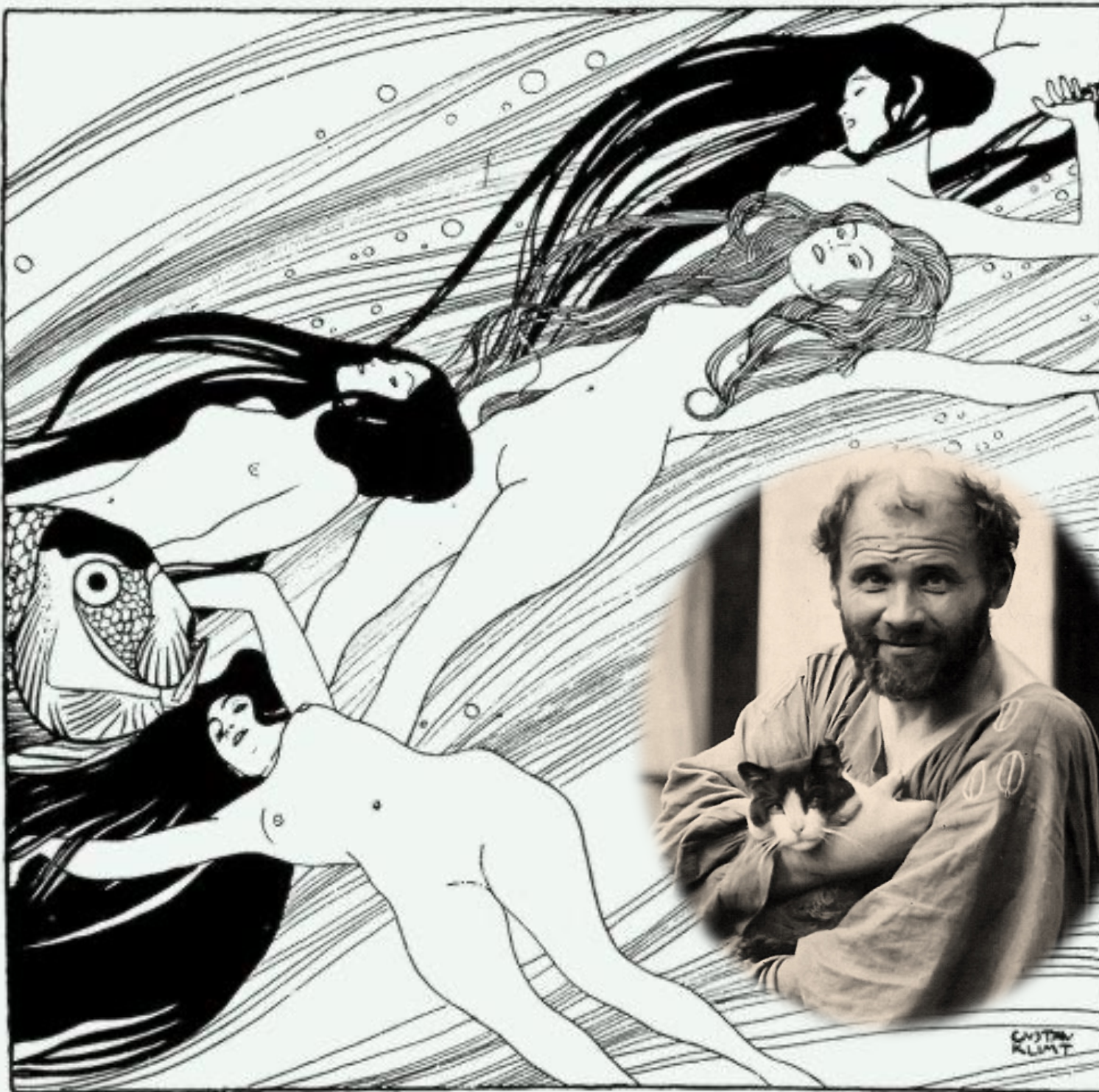
model stond Adele Bloch-  
Bauer  
had relatie met Klimt  
voor hem ook in de realiteit  
een *femme fatale*



Venetië  
Cà Pesaro  
Galleria d'Arte Moderna  
Gustav KLIMT  
*Judith II (Salomé)*

1909

zelfs bij een gerenommeerd  
artiest als Klimt die zich  
doorgaans goed  
documenteerde:  
Judith/Salomé

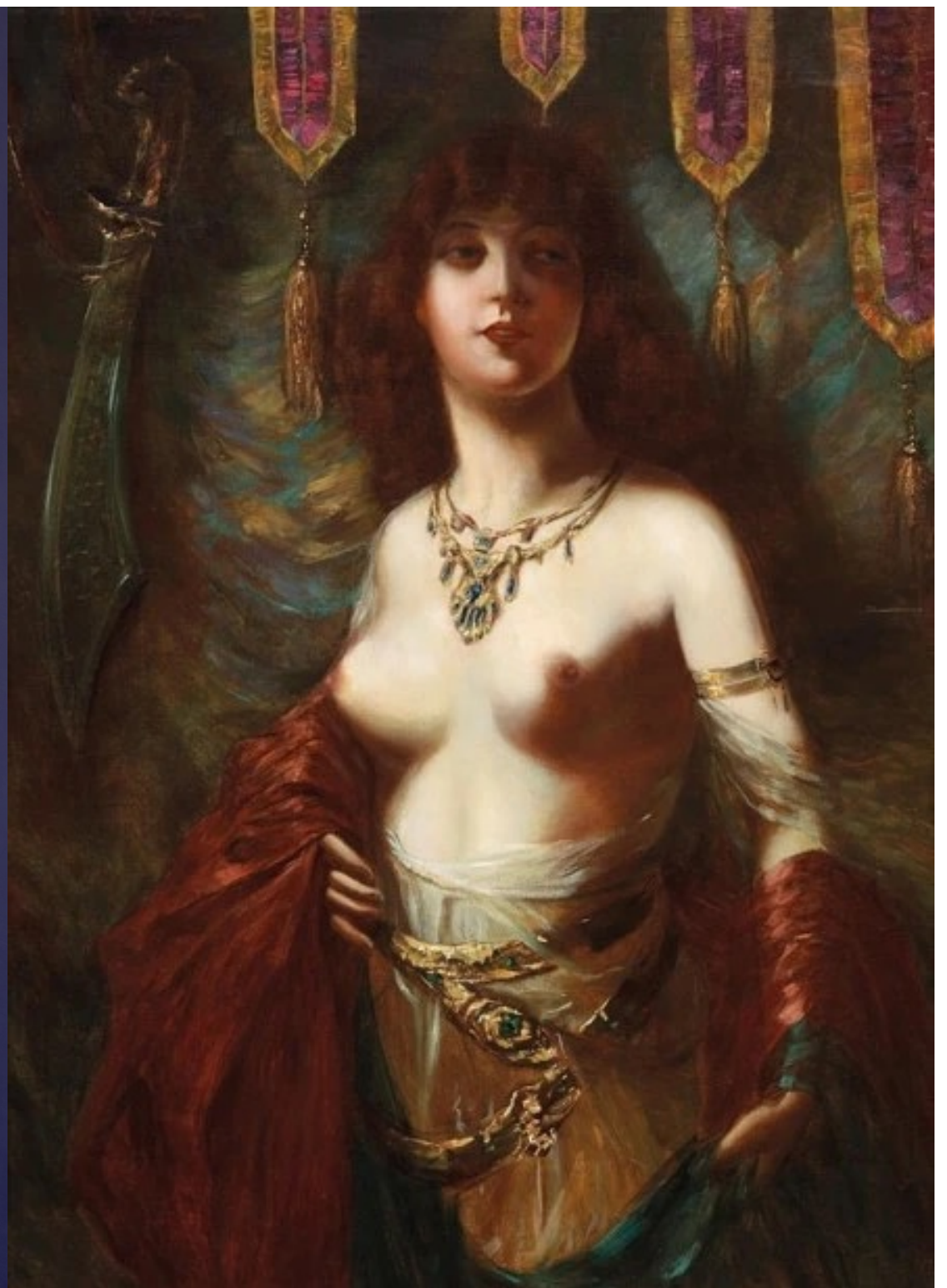


Gustav Klimt  
(1862-1918)

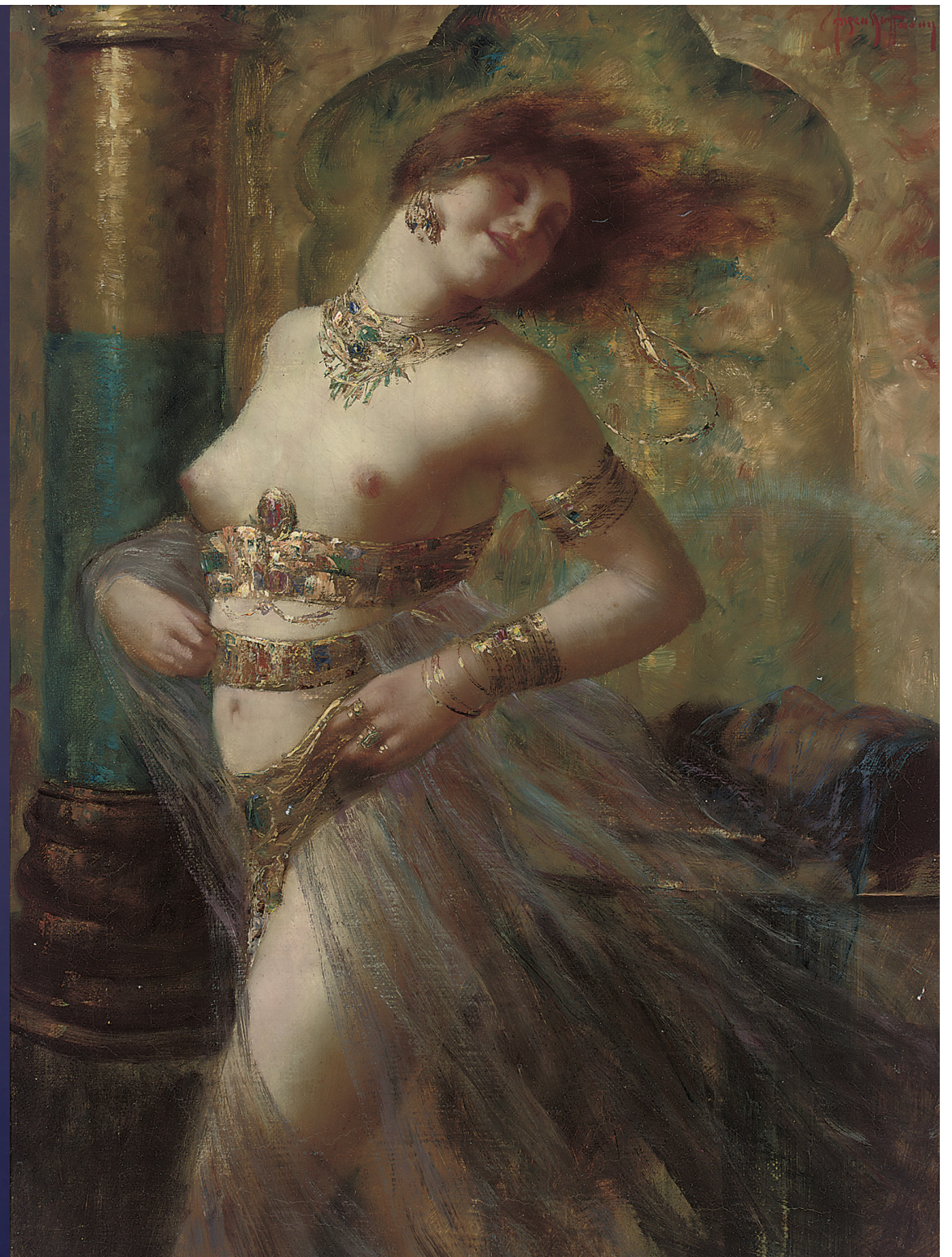
Art Nouveau

decadent  
luxueus  
goud  
ornamenten

Eugen ANSEN-  
HOFFMANN  
*Salomé*  
niet gedateerd



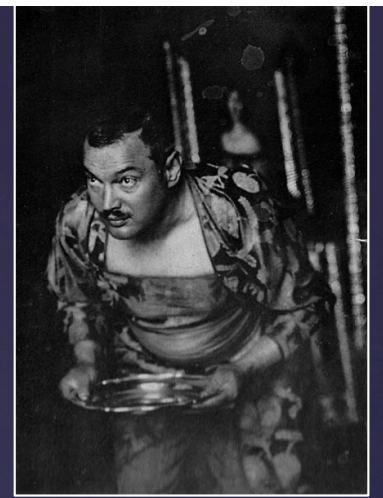
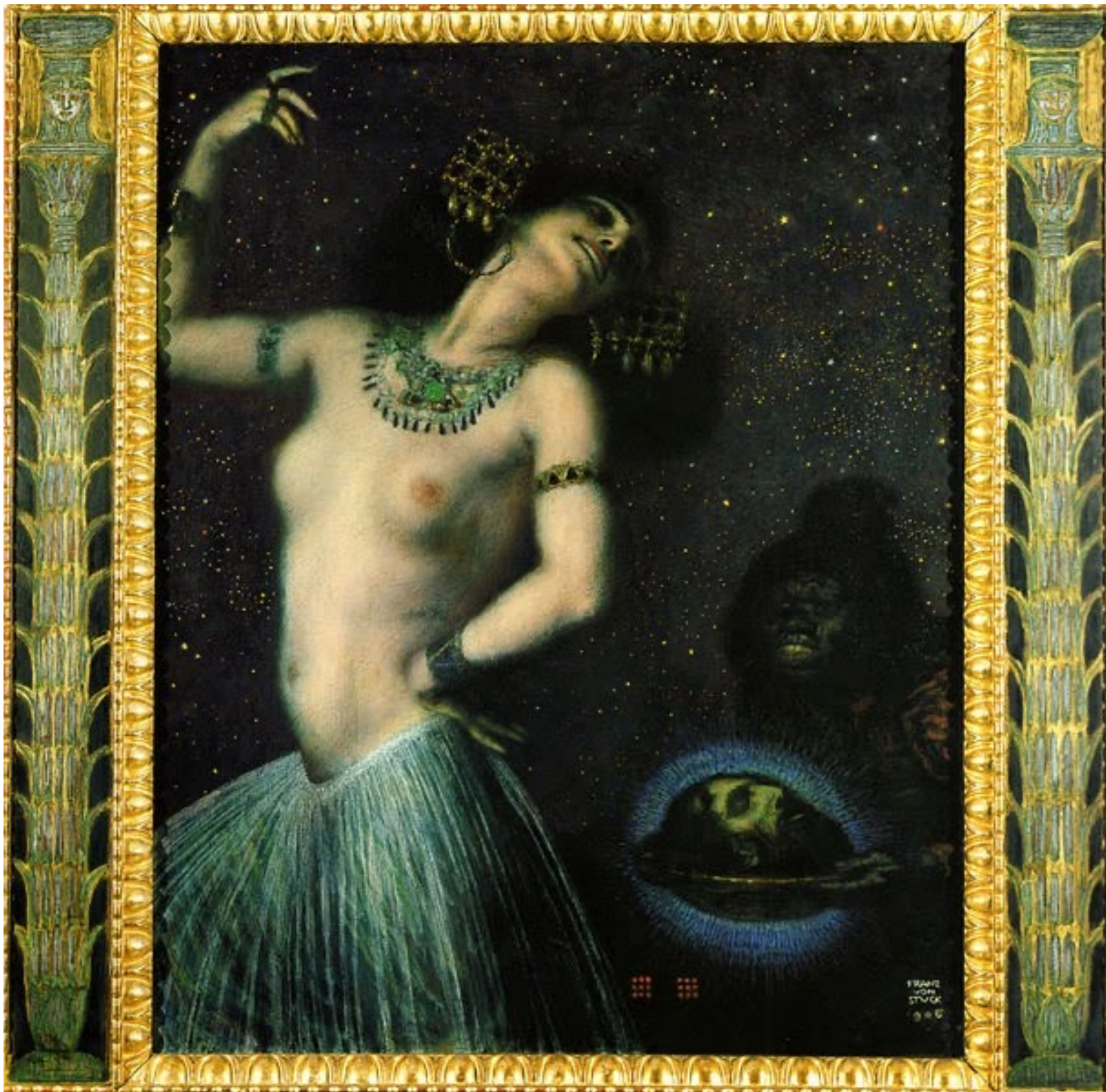
Eugen ANSEN-  
HOFFMANN  
*Dansende odaliske*  
(*Salomé*)  
niet gedateerd



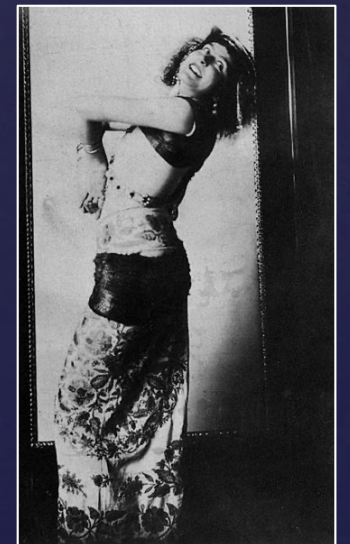


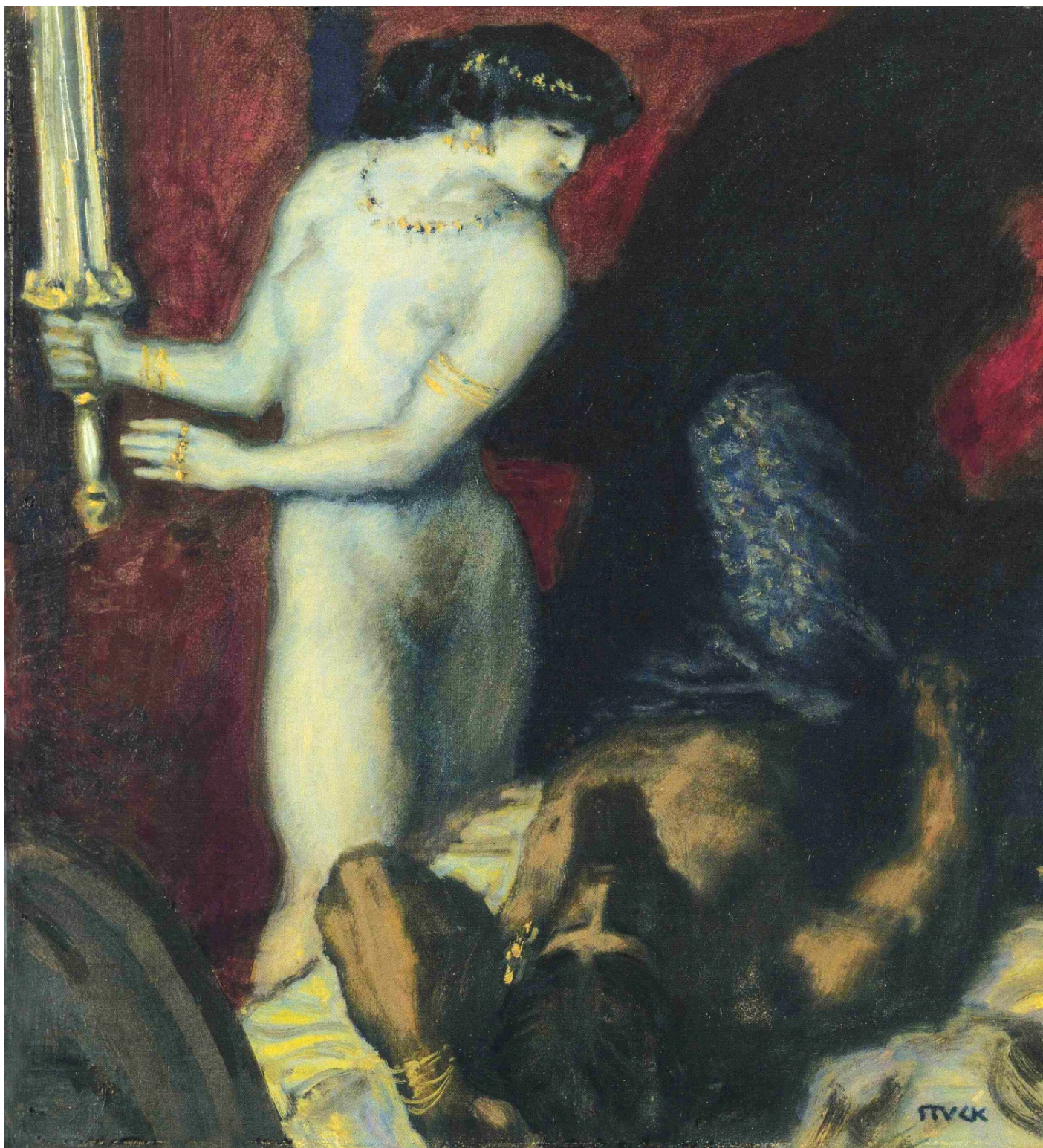
Leopold  
SCHMUTZLER  
*Salome* – na 1905  
met Lili Marberg  
in haar glansrol





Franz  
von  
Stück  
*Salome II*  
1906





Franz  
von STUCK

*Judith en  
Holofernes*

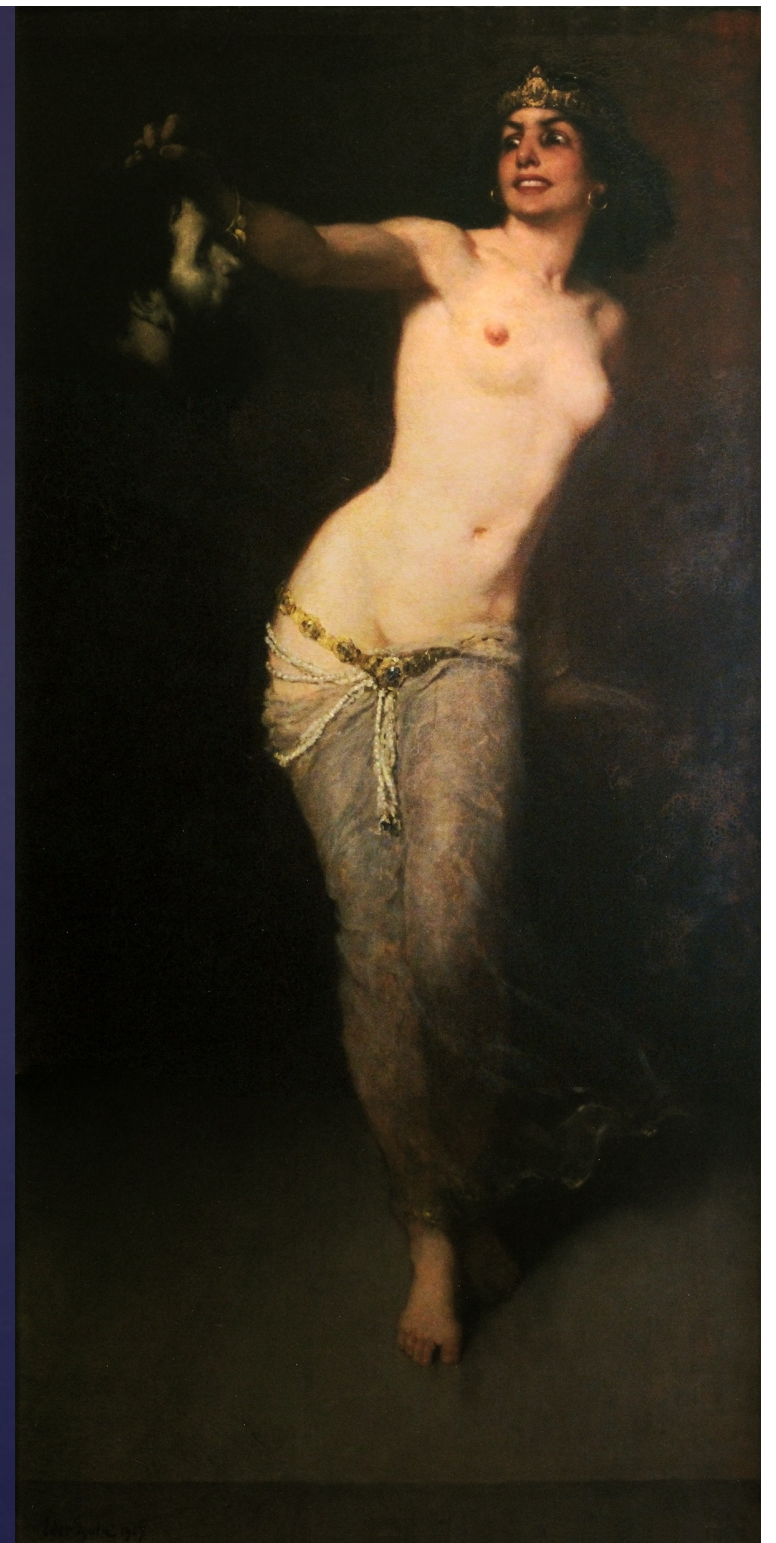
ca. 1926

Von Stück  
schilderde niet  
minder dan  
zes versies

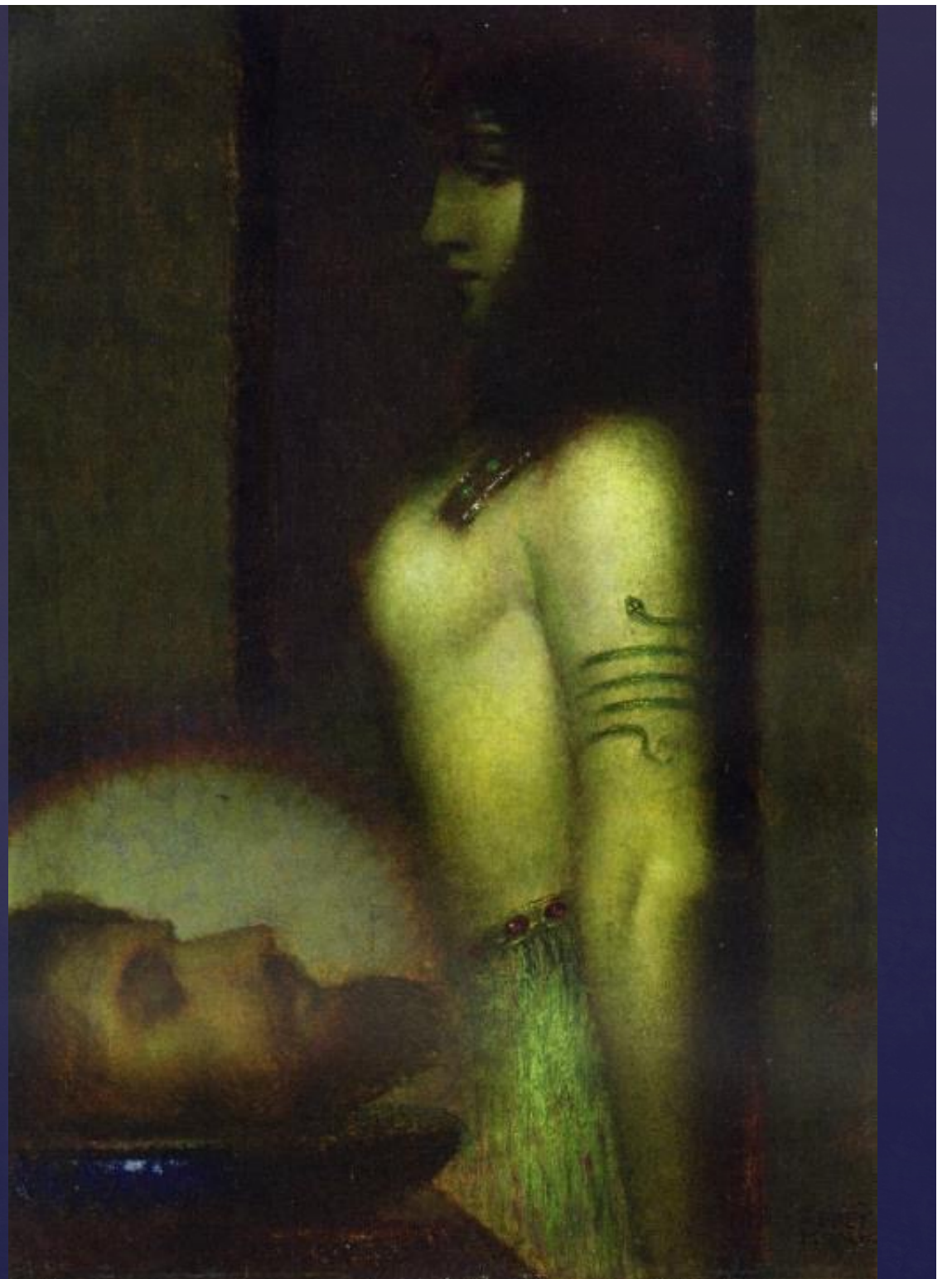
Eder GYULA

*Salomé met het hoofd van  
Johannes de Doper*

1907



Adolf  
FREY-MOOCK  
*Salomé*  
1910



Max  
OPPENHEIMER  
*Salome*  
1913



Gaston BUSSIERE  
*Salomé*  
1914  
drie versies...



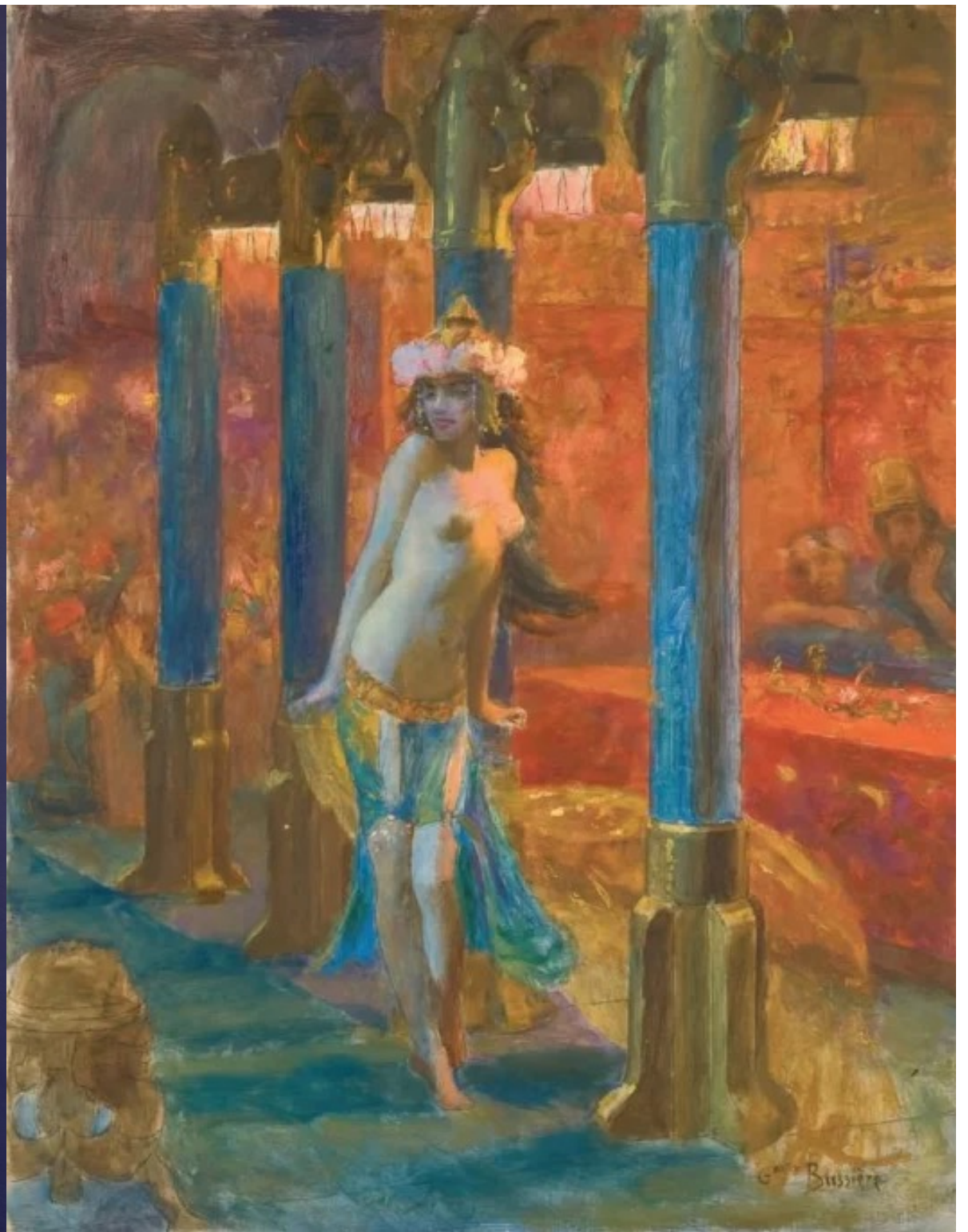
Gaston BUSSIERE  
*Salomé*  
1914  
drie versies...



Gaston BUSSIÈRE  
*Salomé*  
1914  
drie versies...



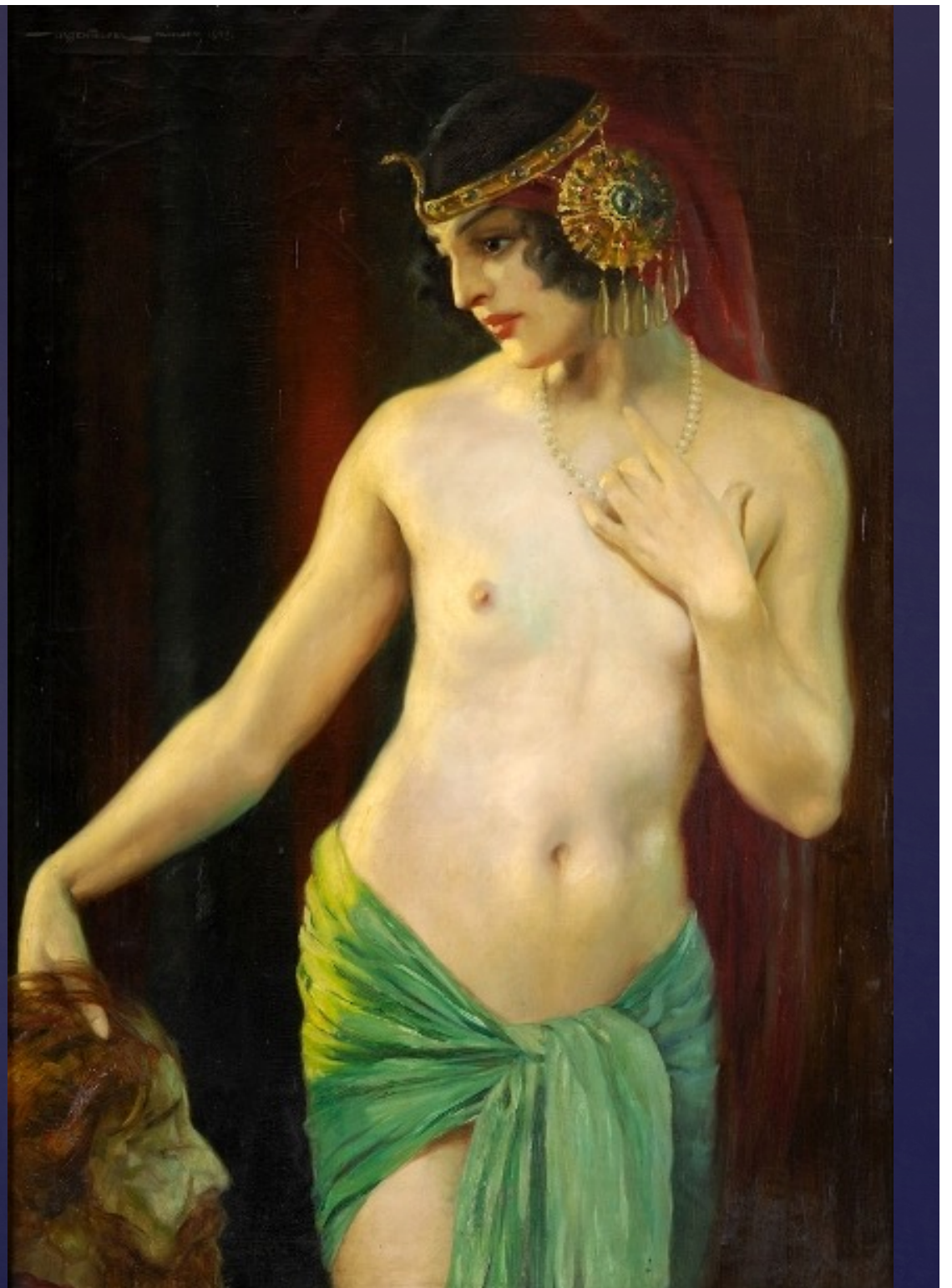
Gaston BUSSIERE  
*De dans van Salomé*  
niet gedateerd



Rupert BUNNY  
*Salomé*  
1919



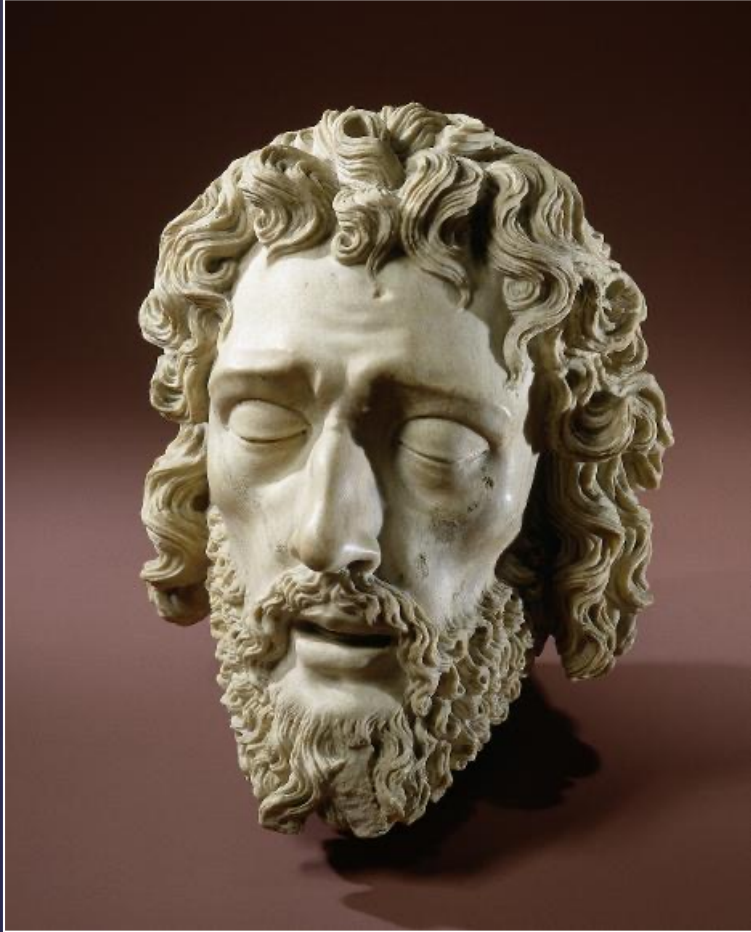
Hans  
HASSENTEUFEL  
*Salomé met het  
hoofd van Johannes  
de Doper*  
1927



Tot slot nog enige aandacht  
voor het (echte!) slachtoffer:

{ Johannes de Doper

# Johannesschotel of Sint-Jan *in disco*



De schedel van  
Johannes de  
Doper in  
**München**  
*Reliquienkammer  
der Residenz*



De schedel van  
Johannes de Doper  
in nonnenklooster  
**Sankt Marienstern**  
(Oostenrijk)





De schedel van Johannes de Doper in  
**Amiens** - kathedraal



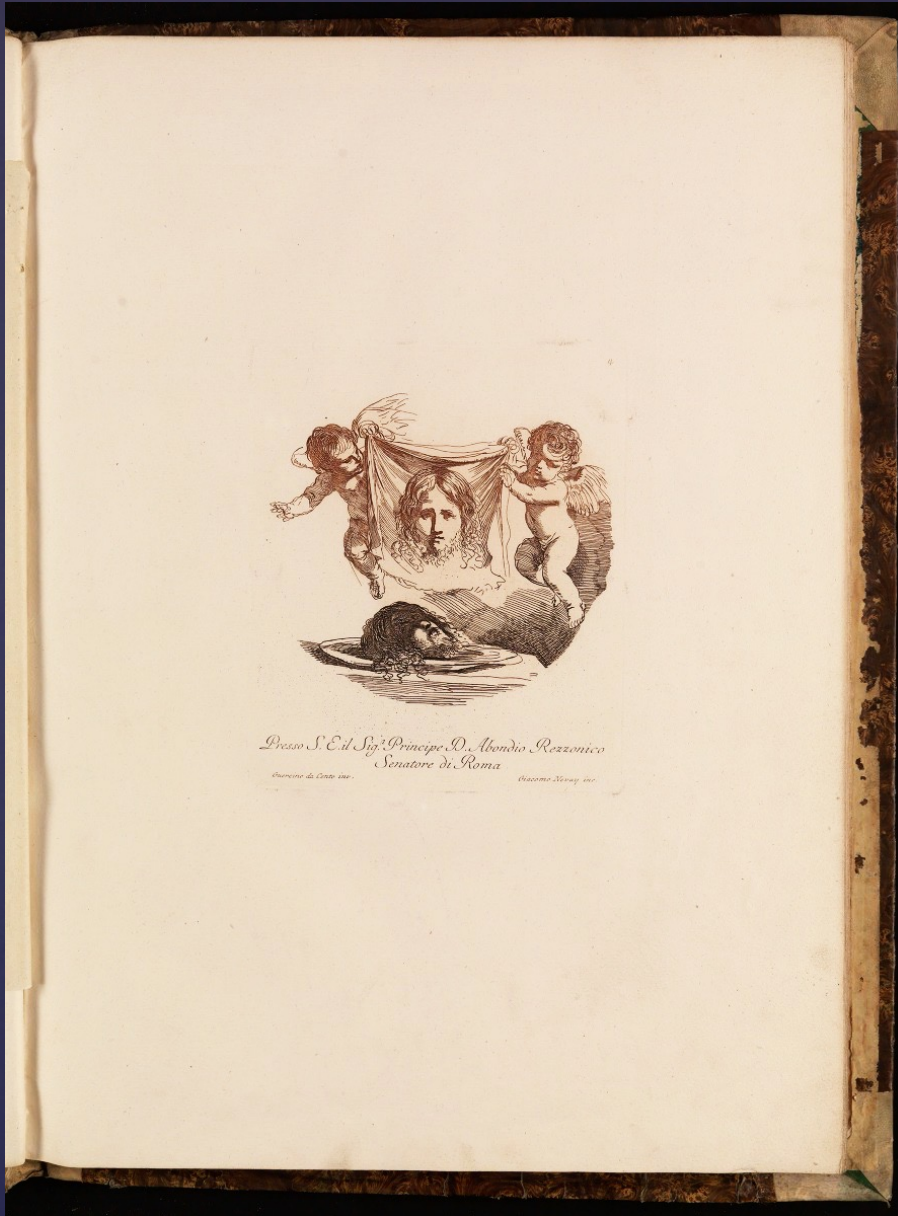
De schedel van Johannes de Doper in  
Damascus (Syrië) – moskee der Omajaden



Een stuk van de schedel van Johannes de Doper in  
**Constantinopel** – Topkapipaleis

De schedel van  
Johannes de  
Doper in  
**Rome**  
*San Silvestro  
in Capite*





De onthoofdingsdoek in de dom van **Aken**



24 )) **Johannes-Büste**  
Aachen um 1370  
mit Reliquie Johannes' des Täufers